

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Kvalitativní a kvantitativní změny české ekonomiky po vstupu do EU
Qualitative and Quantitative Changes of the Czech Economy After Joining the EU

Student: Jiří Holas
Vedoucí bakalářské práce: Ing. Boris Navrátil, CSc.
Ostrava 2016

„Tímto prohlašuji, že jsem celou svou bakalářskou práci vypracoval samostatně.“

V Ostravě dne.....6.5.2016.....

Jiří Holas

Rád bych poděkoval svému vedoucímu Ing. Borisi Navrátilovi, CSc. za odbornou pomoc, konzultace, cenné rady a značnou trpělivost při zpracování této bakalářské práce.

OBSAH

1	Úvod	9
2	Transformace české ekonomiky v letech před vstupem do EU	10
2.1	Navázání vztahů s Evropským společenstvím	10
2.1.1	Asociační dohody	11
2.1.2	Přístupová jednání	13
2.2	Předvstupní pomoc	13
2.2.1	Twinning.....	14
2.2.2	Program Phare, ISPA a SAPARD	15
2.3	Zahájení negociací	16
2.4	Aproximace české legislativy a její důsledky	18
2.5	Strategie vyjednávání a přechodná období.....	18
2.5.1	Volný pohyb kapitálu	19
2.5.2	Zemědělství	20
2.5.3	Daně.....	20
2.5.4	Energetika.....	22
2.5.5	Životní prostředí	22
2.6	Pozice České republiky v rámci Evropského rozpočtu	23
2.7	Změny v hospodářství ČR před vstupem do EU	25
3	Změny české ekonomiky za deset let členství v EU	27
3.1	Česká republika jako plnohodnotný člen Evropské unie	27
3.2	Jednotný vnitřní trh.....	29
3.3	Změna českého exportu	32
3.4	Příliv investorů a nefinančních faktorů	33

3.5	Evropské fondy	35
3.5.1	Programovací období 2004-2006	37
3.5.2	Programovací období 2007-2013	42
3.6	Proměna podnikatelského prostředí od vstupu do EU	45
3.7	Omezení způsobená přistoupením do Evropské unie.....	46
4	Srovnání přínosů z členství v EU a efektů z nepřistoupení do Evropské unie	48
4.1	Přínosy členství a využití jeho potenciálu	48
4.1.1	Finanční efekt pro Českou republiku za období 2004-2015	50
4.2	Dopady z nepřistoupení do Evropské unie	51
5	ZÁVĚR.....	55
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	57
	SEZNAM ZKRATEK.....	60
	SEZNAM GRAFŮ	
	SEZNAM TABULEK	
	SEZNAM PŘÍLOH	
	PŘÍLOHA č. 1	

1 Úvod

Zda je pro nás členství v Evropské unii výhodné či nikoliv, to je dlouhodobá otázka s rozličnými odpověďmi, která se táhne napříč spektrem široké veřejnosti a rozpolcuje ji tak na dva tábory. Proto se budu snažit tuto problematiku analyzovat a vyvodit z ní závěry.

Cílem bude jednak zjistit saldo peněžních příjmů a výdajů mezi Českou republikou a Unií, ale také stránka, která je hůře kvantifikovatelná, a to jsou změny, vylepšení, usnadnění a celkový progres jak v technologickém, tak i legislativním prostředí české ekonomiky. V mé bakalářské práci se budu zabývat změnami v ekonomice, které musela Česká republika provést již před vstupem do EU, aby následně mohlo dojít k samotnému zapojení do jednotného vnitřního trhu Evropské unie, a dále kvantitativní a kvalitativní proměnou české ekonomiky v důsledku členství v Evropské unii.

V první kapitole popisují průběh navazování diplomatických vztahů a obchodní spolupráce, které nakonec vyústily k podepsání asociačních dohod a přidružení k EU. Zmiňuji složitosti a peripetie při vyjednávání podmínek ohledně samotného členství v EU. Jsou zde popsány programy předvstupní pomoci a podmínky, které musela Česká republika před vstupem do Unie splnit. Nastíněna je i finanční stránka spojená se vstupem do EU a z ní vyplívající čistá pozice České republiky.

Třetí kapitola obsahuje zásadní změny, které se týkaly České republiky a jejího hospodářství ale i samotných občanů. Zhodnocuje, co přináší členství v Unii a jakých nových prostředků mohou jednotlivé subjekty využívat. Kvantifikuje přínosy vnitřního trhu a dopady spojené se členstvím. Zhodnocuje čerpání z evropských fondů a výstupy, které tyto fondy České republice přinesly. Zmíněna jsou i negativa a omezení, která jsou spojena se členstvím v EU.

Ve čtvrté kapitole se pokouším zhodnotit celkové přínosy z členství v EU a efekty, které by nastaly, kdyby Česká republika zůstala mimo integrační seskupení. Je popsán vývoj některých makroekonomických ukazatelů za dobu členství v EU. Popisují celkové finanční přínosy České republice v období 2004-2015 a sumarizují negativní stránku přistoupení do Evropské unie.

Při zpracovávání této bakalářské práce bylo čerpáno z odborných knižních publikací převážně domácích autorů, odborných internetových zdrojů a elektronických dokumentů jednotlivých českých i zahraničních institucí.

2 Transformace české ekonomiky v letech před vstupem do EU

Čerpání výhod z členství, tak jak je známe z období od vstupu České republiky do Evropské unie, je už jen výsledek toho, co tomu předcházelo. Ty zásadní reformy, přijetí nových legislativ jako součást *acquis* a postupná příprava českého hospodářství na zapojení do jednotného trhu, probíhaly už dlouho před samotným vstupem do Unie.

2.1 Navázání vztahů s Evropským společenstvím

Začátky navazování vztahů s ES se datují k roku 1978, kdy Československá socialistická republika s Evropským společenstvím uhlí a oceli na půdě GATT uzavřela autolimitační sektorové ujednání pro obchod s hutnickými výrobky. Čtyři roky nato byla uzavřena bilaterální textilní dohoda mezi ČSSR a EHS.

Diplomatické vztahy byly navázány v roce 1988. Dne 19. prosince byla podepsána Dohoda o obchodu průmyslovými výrobky mezi ČSSR a EHS. Smlouva představovala čistě obchodní dohodu na principu nejvyšších výhod. Ještě v prosinci téhož roku byla zahájena jednání o vzniku rozsáhlejší dohody o obchodu a spolupráci. Ta byla sjednána nečekaně rychle a následující rok byla 7. května podepsána. Obsahovala harmonogram pro odstranění kvantitativních omezení vůči našemu zboží a prohloubení spolupráce, na jehož základě mělo dojít k odstranění cla a kvantitativních restrikcí u zemědělských výrobků. Obsahovala však i klauzuli, která umožňovala zavedení restriktivních opatření, pokud by došlo k újmě na straně producentů ES. Její dopad na zlepšení českého hospodářství byl však minimální. Do dohody nebyly totiž zahrnuty produkty, uhlí a ocel, které tvořili značnou část našeho exportu do Společenství, a tak ze strany Bruselu stále přetrvával značný protekcionismus.

Zásadnější bylo rozšíření programu PHARE, původně určenému pouze Polsku a Maďarsku jako podpora radikálních reformních programů, také na Československo a další postkomunistické země. Mezi lety 1990 a 1992 tak Československo obdrželo finanční prostředky ve výši sto milionů ECU. Ty byly určeny na průmyslovou restrukturalizaci, životní prostředí, energetiku, vzdělávací programy a studentské výměny a další investice. Hlavním přínosem ale bylo poskytnutí většího rámce pro spolupráci s ES (Marek a Baun, 2003).

2.1.1 Asociační dohody

Československá vláda nebyla s dosavadními dohodami příliš spokojena. Aby zvýšila šance o prohloubení spolupráce s Bruselem, iniciovala tak první schůzku tří vlád a to Československa, Polska a Maďarska, díky které mělo dojít k užší spolupráci mezi těmito zeměmi. Schůze se uskutečnila v únoru roku 1991 v maďarském městě Visegrád, podle kterého se následně pojmenovala skupina pro středoevropskou regionální spolupráci. V návaznosti nato začala Komise zkoumat nové možnosti prohloubení vztahů se zeměmi střední a východní Evropy. Vznikl tak návrh Evropských dohod, pomocí nichž mělo dojít k přidružení ke Společenstvím. Obsahovaly prvky jako politický dialog, volný obchod a svobodu pohybu osob a kapitálu, ekonomickou, kulturní a finanční spolupráci. Země Visegrádské skupiny ale očekávaly jinou zásadní věc obsaženou v návrhu, a to, že konečným cílem asociovaných zemí bude vstup do Společenství. Žádná členská země však v tu chvíli nepodporovala možnost rychlého rozšíření, a proto Komise zdůraznila, že členství není explicitním cílem. Nicméně nevyvrátila, že vstup může být oddělenou záležitostí v proceduře pozdějšího termínu.

Základy přístupovým procesům tak položily asociační smlouvy. Bilaterální jednání, která těmto dohodám předcházela, nebyla nijak jednoduchá. V jedné etapě dokonce polská delegace opustila jednání na protest proti podmínkám, které si určovalo ES v oblasti zemědělského dovozu. Jedněmi z prvních dohod, které obsahovaly harmonogram o vytvoření zóny volného obchodu mezi zeměmi střední a východní Evropy a ES, byly Evropské dohody o přidružení ČSFR, Polska a Maďarska, které byly podepsány na konci roku 1991. Vzhledem k tomu, že musely být nejdříve ratifikovány všemi státy, byla tak podepsána Prozatímní dohoda o obchodu a otázkách s obchodem souvisejících mezi ČSFR a EHS a ESÚO tak, aby mezitím mohl nerušeně probíhat asociační proces, než dojde k ratifikaci. Díky této smlouvě mohlo tak nastat asymetrické zavádění zóny volného obchodu v přidružených státech. Podmínky obsažené v Evropských dohodách nebyly však opět východoevropskými státy shledávány jako pozitivum. Zejména v oblastech, ve kterých mohly tyto země konkurovat členským státům Společenství, jako byl sektor zemědělství a textilu, který představoval 10,7 % československého vývozu do Společenství a sektor uhlí a oceli, který činil 15,2 % exportu, byla přijata speciální opatření. Tato opatření se týkala omezeného přístupu na trh ES těchto komodit. Paradoxně ES, které proklamovalo liberalizaci obchodu a svou politickou rétorikou o vítání nových demokracií do svých řad, svými protekcionistickými opatřeními do značné míry i zásluhou ocelářské lobby znemožnilo asociovaným státům plně využít svůj exportní potenciál. V roce 1993 tak byl export ES do České republiky dvakrát vyšší než český vývoz opačným

směrem a v roce 1995 byl obchodní přebytek ES se zeměmi střední a východní Evropy přes 9 miliard dolarů. Skutečnosti napomáhal i fakt, že bylo nutné importovat ze západních zemí moderní technologie a zařízení, které si postkomunistické země nedokázaly vyrábět. Omezen zůstal prozatím i volný pohyb pracovníků, což jednotlivé státy řešily formou bilaterálních dohod. Postupně došlo i k liberalizaci sektoru služeb a pohybu kapitálu. Asociované země se zavázaly, že provedou reformy v ekonomických, politických a právních oblastech, že budou přizpůsobovat svou legislativu té evropské, a oplátkou za to EU přislíbila finanční a technickou pomoc.

Samotná restriktivní opatření v Evropských dohodách nebyla tím největším zklamáním, „jejich největším zklamáním byla absence dohody o vazbě mezi asociací a možnostmi vstupu do ES.“ *jak tvrdí Marek a Baun (2010, str. 32)*. Nebylo tak garantováno, že v budoucnu vůbec dojde ke splnění závazku členství. S tím se ale česká vláda nesmířila a nadále vyvíjela tlak k posílení vztahů s ES.

V reakci na to Komise připravila návrh o posílení ekonomické a politické spolupráce s asociovanými, který byl přijat na summitu v Kodani 21. a 22. června 1993. Byl zde předložen dokument s názvem *Směrem k užší spolupráci se zeměmi střední a východní Evropy*, který deklaroval možnost vstupu do ES, pokud přidružené země chtějí. Musí ale splnit kritéria, které stanovila Evropská rada.

Po rozpadu Československa v roce 1993 byla podepsána s Českou republikou jako s nástupnickým státem Evropská dohoda zakládající přidružení mezi Českou republikou na jedné straně a Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na straně druhé. Na základě této dohody vznikl právní rámec, který upravoval vztahy mezi Českou republikou a Evropskými společenstvími, poskytoval prostor pro politický dialog, podporoval obchodní a hospodářské styky mezi oběma stranami a hlavně postavil platformu, která podporovala postupné začleňování České republiky do Unie. Česká vláda od roku 1991 také neustále pracovala na harmonizaci domácí legislativy s právem ES/EU. V roce 1995 vydala zprávu, ve které odhadovala kompatibilitu českého právního řádu s právem Evropské unie na úrovni 55%. Žádost o členství, tedy o vstup ČR do Evropské unie byla už jen finálním vyústěním předchozích dohod podepsaných mezi oběma stranami. Stalo se tak v roce 1996 z rukou tehdejšího premiéra, nynějšího euroskeptika Václava Klause.

Agenda 2000, kterou Evropská komise vydala v červenci 1997, potvrdila, že Česká republika bude spolu s Maďarskem, Polskem, Estonskem a Slovinskem ve střednědobém horizontu schopna plnit podmínky členství, tzv. kodaňská kritéria důležitá pro vstup potenciálního žadatele do EU, která vyžadují, aby v zemi fungovala tržní ekonomika schopná vyrovnat se

následným vnějším tlakům, demokratický systém a právní stát schopný převzít legislativu EU, dále pak institucionální stabilita, dodržování lidských práv a ochrana menšin a schopnost dostát závazkům plynoucím z členství v EU. Mohla tak být zahájena přístupová jednání (Zahradník, 2003).

2.1.2 Přístupová jednání

Evropská rada po lucemburském summitu v roce 1997 schválila zahájení přístupových jednání se všemi kandidátskými zeměmi. Opravila tak návrh Komise, který se zmiňoval pouze o pěti vyspělejších zemích střední a východní Evropy spolu s Kyprem. Držela se principu „diferenciace bez diskriminace“, avšak i přesto byly kandidátské země rozděleny na první rychlejší skupinu a druhou pomalejší. Zemím z druhé skupiny přesto nic nebránilo zapojit se do první skupiny, pokud by dosahovaly značného pokroku v plnění stanovených podmínek a přejímání *acquis*. Nástrojem pro posílení předvstupní strategie se stalo tzv. přístupové partnerství, které bylo vypracováno pro každou kandidátskou zemi. Kromě toho, že stanovovalo priority příprav pro členství, umožňovalo kandidátským zemím čerpat prostředky z nových programů předvstupní pomoci, a to ISPA a SAPARD (Baun, Marek, 2010).

2.2 Předvstupní pomoc

Po revolučním období v letech 1989 a 1990 si vyspělé země všimaly skutečnosti, že se postkomunistické státy střední a východní Evropy pokoušejí o reformní kroky. Instituce jako Světová banka a Mezinárodní měnový fond poskytovaly novým tržním ekonomikám úvěry s výhodnými úrokovými sazbami. Panoval i všeobecný názor, že nejvhodnějším způsobem, jak pomoci těmto zemím v přechodu na tržní ekonomiku, bude kromě poskytování úvěrů i nevratná finanční pomoc, která by se využila v investicích do nevýdělečného sektoru, jako vzdělání, infrastruktura, státní práva nebo životní prostředí. Problém byl v tom, že v prostředí OECD, původní G24, panovaly různé zájmy jak finanční prostředky jednotlivým zemím rozdělit. Reakcí na to bylo vytvoření zvláštního fondu na podporu ekonomických reforem v Maďarsku a Polsku, řízeného Evropskou komisí. Zkratky těchto zemí byly obsaženy v označení tohoto programu s názvem PHARE. Doba ale byla rychlejší. Později se pomoc rozšířila i pro Československo, Bulharsko, Slovinsko a další země, a tak se změnilo označení programu čistě na Phare. Ostatní země, jako dárci, si koordinovaly své vlastní programy samy. Problém začal při samotném přerozdělování finančních prostředků z programu. Předpokládalo se, že samotné vlády budou vědět nejlépe, jak poskytnutou pomoc rozdělit. Avšak jejich management založený

na plánovaném hospodářství byl právě tím problémem, který se pomoc z programu Phare snažila překonat. Mnohé vlády tak na poskytnuté prostředky hleděly jako na dodatečný zdroj pro státní rozpočet. I přes obrovské prostředky poskytnuté formou grantů z těchto programů, nemůžeme s určitostí zhodnotit dopad na transformace ekonomik střední a východní Evropy. Průměrná roční částka ve výši 1 miliardy EUR určená k rozdělení byla totiž rozdrobena do více než 1000 programů a ještě mnohem více jednotlivých projektů. Mnohem větší dopad místo nevratných půjček neboli grantů měly půjčky od Evropské investiční banky, při kterých se jednalo o účelovou investici do ekonomické transformace.

Po summitu v Essenu v roce 1994 byl program Phare prezentován jako nástroj předvstupní strategie. Od roku 1998, kdy byla zahájena první jednání o členství mezi kandidátskými zeměmi a Evropskou komisí, byly prostředky programu ještě více využívány pro potřeby předvstupního procesu. V rámci Agendy 2000, kdy došlo k navýšení rozpočtu na trojnásobek, tedy na 3 miliardy EUR ročně, se tak stala otázka efektivního využívání prostředků ještě aktuálnější. Nově se jednalo o přesunu od aktivit definovaných povětšinou neefektivním managementem kandidátské země k financování předvstupních priorit. Nová pravidla, která vypracovala Komise v roce 1998, posílila dva prvky, které dodnes charakterizují program Phare. Jedním z nich je dekoncentrace, díky níž se kontrolují projekty přímo v kandidátských zemích a nikoliv až Evropskou komisí v Bruselu. Druhým prvkem je decentralizace, pomocí níž se posiluje zodpovědnost kandidátských zemí za zadávání projektů. Nutností je vytvoření Národního fondu jako ústřední instituce vykonávající kontrolu nad prostředky zahraniční pomoci (Zahradník, 2003).

2.2.1 Twinning

Novou formou podpory kandidátských zemí byl projekt partnerské spolupráce Twinning, označovaný jako Twinning 98 nebo Twinning 2000, podle roku zavedení. Projekt umožňoval výměnu pracovníků institucí a orgánů mezi členskou a kandidátskou zemí. Zkušenosti úředníci z členských zemí mohli operativně řešit problémy ve strukturách regionálních i národních úrovní. Spolupráce probíhala i za pomoci předvstupních poradců, kteří se dle uvážení smluvních stran, zapojovali do projektu. Partnery ze strany členských zemí pro Českou republiku byly země Velká Británie, Francie a Irsko. Na české straně bylo vedením projektu pověřeno Ministerstvo pro místní rozvoj, zapojena do výměn byla však většina ministerstev. Během projektu se podařilo dosáhnout stanovených cílů, kterými bylo budování institucí na národní a regionální úrovni, příprava na předvstupní nástroje ISPA a SAPARD a tvorba kapacit

v průmyslovém sektoru. V dalším projektovém období se Twinning 2000 soustředil především na regionální úroveň, a to problematiku spojenou s programováním, monitorováním, přípravou projektů a s finančními toky. Nechyběla ani příprava na OP Průmysl a na podporu pro malé a střední podniky, a také příprava na správu zdrojů z Evropského sociálního fondu.

Díky projektu twinning nedocházelo pouze k provádění technických a administrativních asistencí, ale docházelo k budování dlouhotrvajících vztahů mezi starými a novými členskými zeměmi. Rovněž to přineslo širší pohled na různorodost administrativních výkonů uvnitř EU. Během období 1998-2005 došlo v České republice k realizaci 107 projektů twinningu. Nejvíce jich bylo realizováno v oblastech práva, konkrétně 26 projektů, dále v oblasti veřejných financí a vnitřního trhu 23 projektů, o jeden méně se jich uskutečnilo v rámci konsensu a sociální politiky. V menších počtech se pak jednalo o životní prostředí (12), zemědělství (7), strukturální fondy (6), dopravu a energii (5).

2.2.2 Program Phare, ISPA a SAPARD

Programem s nejvyšší absolutní peněžní pomocí byl pro Českou republiku právě program Phare. Byl založen v roce 1990 s cílem provádět politické a ekonomické reformy v bývalých komunistických zemích. Mělo jít o podporu při rozvoji hospodářství, soukromého a veřejného sektoru nebo poradní činnost poskytovanou ministrům. Zlom nastal na summitu v Kodani roku 1993. Členské země přijaly návrh Komise, aby se posílila spolupráce na základě asociačních dohod a zemím byl garantován vstup do EU za předpokladu převzetí všech politických a hospodářských závazků. Na základě tohoto rozhodnutí tak mohl být program přeorientován na předvstupní pomoc kandidátským zemím. Finanční prostředky programu nebo alespoň jejich část se použila na plnění podmínek potřebných pro vstup do EU, zejména šlo o zvýšení životního standardu v nejhudších regionech, dále pak financování projektů sociální a ekonomické soudržnosti, Cross Border Co-operation neboli přeshraniční spolupráci a postupně i k budování institucí a financování investic. Do roku 2000 Česká republika získala v rámci programu 27,46 mld. Kč. Program Phare byl ukončen v roce 2006, kdy poslední prostředky byly žadatelům vyplaceny k 30. listopadu. České republice se podařilo v oblastech národních programů vyčerpat 88% prostředků a u programů přeshraniční spolupráce necelých 95 % prostředků (Černoch, 2003).

Program ISPA podporoval převážně investiční projekty v oblastech životního prostředí a transevropských dopravních sítí. Jednalo se zejména o znečištění vod, ovzduší, odpadové hospodářství a v oblasti infrastruktury o propojování dopravních sítí v Evropě a jejich

rekonstrukce. Česká republika z tohoto programu v období 2000 až 2006 čerpala roční částku ve výši zhruba 2,5 mld. Kč.

Program SAPARD se zaměřoval na zemědělskou oblast a rozvoj venkova. Snahou bylo i kandidátské země naučit využívat finanční prostředky a mechanismy, které jsou praktikovány v EU ve Společné zemědělské politice. Podpora byla určena hlavně středním a menším hospodářským subjektům a osobám podnikajícím v agrikultuře. Ročně Česká republika čerpala na zemědělství přibližně 540 mil. Kč a na rozvoj venkova 270 mil. Kč (strukturalni-fondy.cz).

2.3 Zahájení negociací

Přístupové rozhovory byly se všemi kandidáty z první skupiny včetně České republiky zahájeny v březnu 1998. Jednalo se o schůzky ve formě bilaterálních rozhovorů mezi členskými zeměmi, kterým předsedala země, která měla zrovna předsednictví v Evropské unii, a kandidátskou zemí. První fázi těchto jednání představoval screening, který se týkal všech jedenácti kandidátských zemí. Jednalo se o analytické porovnávání legislativy kandidátského státu s právem evropským a prostřednictvím rozhovorů se pak zjišťovalo, v jakém stavu se národní legislativa nachází. Právo bylo pro potřebu screeningu rozděleno do 31 kapitol, z nichž se ke každé z kapitol navrhlo stanovisko schválené Komisí a poté bylo prezentováno předsednickou zemí. Svá stanoviska zveřejnila i přistupující země, kterou zastupoval vyjednavatel a jeho tým. Screening byl v případě České republiky ukončen v červenci 1999, dodatečně se konal screening ještě s Agendou 2000, zaměřený na oblasti zemědělské a regionální politiky.

Druhou fází negociací byla samotná vyjednávání mezi EU a vyjednavacími týmy kandidátských zemí. Tehdejším vyjednavatelem za Českou republiku byl nynější europoslanec Pavel Telička. Celé acquis bylo rozděleno do norem, které by byla schopna země ihned bez problémů převzít, potom které by byla schopna sladit během přechodného období a nakonec normy, které jim dělaly největší problémy a budou ho schopny převzít až po přechodném období. Právě tato přechodná období byla obsahem vyjednávání. V zásadě platilo, že se prvně projednávaly kapitoly, u kterých nebude výraznější problém s implementací, a proto mohly být rychle uzavřeny. Postupně se přecházelo k těm složitějším. Každá země si mohla vyjednat přechodná období, pokud je daná norma značně náročná na implementaci nebo po finanční stránce. Musela ale předložit detailní plán, jak bude postupovat při implementaci a prokázat, že její žádost je odůvodněná. Jednalo se převážně o oblasti životního prostředí nebo energetiku. Přechodné období si Česká republika stanovila i v otázce volného pohybu kapitálu z důvodu

obavy, že by zahraniční občané bez trvalého pobytu na našem území mohli zkupovat pro ně relativně levné nemovitosti. Podobně se zachovaly i ostatní země střední a východní Evropy. Přechodné období si ale vyjednala i Evropská unie a to při uplatňování Společné zemědělské politiky, která představovala téměř 45 % unijního rozpočtu. Výsledkem bylo omezení přímých plateb zemědělcům nově přistupujících zemí. Jejich výše měla narůstat fázově. Toto rozhodnutí však nesli čeští zemědělci nelibě a protestovali proti tomu. Podobná omezení se týkala i kohezní politiky. Výše příspěvků, jaké mohly nově přistupující země dostat, byla na úrovni 4 % národního HDP země. Pro Českou republiku to znamenalo, že v období 2004-2006 obdrží 2,33 miliard eur, což ale bylo i tak více, než obdržela celkem z fondů PHARE, ISPA a SAPARD v předvstupní pomoci (Marek, Baun 2010, s. 40).

Mezi další významná opatření ze strany Unie patřila dohoda o odložení vstupu do schengenského prostoru z důvodu nedostatečné ochrany vnějších hranic prostoru. Členem se Česká republika stala spolu s ostatními v roce 2007. Příslib převzetí společné měny eura se týká také určité doby v budoucnosti, ve chvíli, kdy budou země plnit Maastrichtská kritéria potřebná pro členství v eurozóně. Jsou jimi:

- **Cenová stabilita** – průměrná roční inflace nesmí překročit o více než 1,5 p. b. průměrnou roční inflaci tří členských zemí s hodnotami nejvíce se blížícími inflačnímu cíli ECB.
- **Stabilita devizového kurzu** – alespoň dva roky před vstupem do měnové unie by se kandidátská země měla zapojit do ERM II a po tuto dobu by nemělo dojít k devalvaci.
- **Konvergence dlouhodobých úrokových sazeb** – dlouhodobá nominální úroková míra nesmí přesahovat o více než 2 p. b. průměr tří zemí s nejlepšími výsledky týkajících se cenové stability.

- **Veřejné finance**

Výše hrubého veřejného dluhu – podíl veřejného dluhu na HDP nesmí překročit 60 %.

Deficit veřejného rozpočtu – podíl deficitu státního rozpočtu na HDP musí být menší než 3 %.

Počínaje rokem 1998 až do roku 2003 byla každoročně Evropskou komisí vydávána Pravidelná zpráva o pokroku České republiky v přípravách na členství v EU. Ta analyzovala plnění přístupových kritérií a popisovala vztahy mezi ČR a EU (Černoch, 2003).

2.4 Aproximace české legislativy a její důsledky

Česká republika jako přistupující země musela aproximovat českou legislativu s komunitárním právem ES. Aproximace, tedy sbližování, je postupný proces, který by měl vyústit ve slučitelnost vnitrostátních předpisů s evropským právem. Nejdůležitější části legislativy ES, které musely být harmonizovány s tou českou, byly obsaženy v Bílé knize Evropské komise, která obsahovala více než 1000 směrnic a některá nařízení ES.

Kromě aproximace se používaly a stále používají při vytváření nových právních norem nebo zákonů i jiné postupy. Jsou jimi transpozice neboli promítnutí, kdy se činnost zaměřuje na to, aby došlo k vyvolání stejného účinku v právní úpravě České republiky, jaké mají ustanovení směrnice ES.

Adaptací mělo dojít ke změně nebo vydání nového právního předpisu, který měl usnadnit přechod na režim, jenž nastal vstupem do Evropské unie a nařízení ES tak nabyla přímé účinnosti na našem území.

Kompatibilita zajišťovala slučitelnost vydáním nebo doplněním předpisu České republiky s právem ES a implementací se jednalo o zajištění transpozice s výkladem, aplikací a prosazováním výkonu zajišťovaným orgánem státní správy, veřejné správy a soudy.

V důsledku aproximace znamenala, že nově přijímané české právní předpisy musí být kompatibilní s komunitárním právem. Již existující předpisy musely být uvedeny v soulad s předpisy ES. Nutnost stále sledovat právo EU a případně sladit s ním to české (polac.cz).

2.5 Strategie vyjednávání a přechodná období

Přidružené země mohly přistoupit při jednání na dvě strategie. První možností bylo předložení dlouhého seznamu žádostí o výjimky. Takto by si vláda naklonila domácí zájmové skupiny a dala jim najevo, že tvrdě prosazuje jejich zájmy v Bruselu a teoreticky by si mohla posílit slabou vyjednávací pozici. Při samotném jednání se pak řada výjimek buďto vytratila, nebo došlo ze strany EU k protiopatření. Druhou možností bylo časově a finančně náročné kapitoly odsunout až na konec vyjednávání a tím vyvinout tlak, díky kterému mělo dojít k uzavření dohod. Tento způsob ale nesl značné riziko právě pro zájmové skupiny. Při projednání na poslední chvíli by už neměly dostatek času se novým podmínkám pro vstup přizpůsobit. Hrozil by pak odpor a negativní názor na členství v EU. Zlatou střední cestou mohlo být zaměření se na otázky, které souvisely s národními zájmy země a souběžně s tím rozvíjet podpůrné projekty právě pro ty zájmové skupiny, kterých by se změny týkaly nejvíce. Národní program 2000 pro přípravu na

vstup do Evropské unie stanovoval priority pro jednotlivá odvětví a poskytoval finanční podporu pro zmírnění dopadů a urychlení vstupních procesů. Poslední otázkou bylo, o jak dlouhá přechodná období mají jednotlivé země usilovat. Obecně se snažily prosadit co nejdelší období, kdežto Evropská unie měla zájem o co nejrychlejší zapojení do vnitřního trhu a jeho fungování. Proto povolila jen časově velice omezené výjimky. Delší přechodná období jen oddalují potřebné reformy a prodlužují plné zapojení do Unie. S přibývajícím časem by bylo odstranění překážek velice složité a náročné (Černoch, 2003).

Pokud se koukneme zpět do minulosti, můžeme konstatovat, že všechny nové členské země si prosadily při jednání o svém vstupu do Evropské unie určitý objem dočasných výjimek a přechodných období na uplatňování *acquis communautaire*. Uplatňovaly se především proto, aby došlo k bezproblémové integraci do Unie. Jak z názvu vyplývá, byly časově omezené a začaly platit ihned po vstupu. Trvalou výjimku měly země Spojeného království, Dánska a Švédska. Do budoucna si ovšem nikdo nepřeje, aby se opakoval podobný scénář, jako v případě těchto zemí, které odmítly účast v Hospodářské a monetární unie a nezavádět společnou měnu EURO. Úspěšnost vyjednávání a prosazení výjimek se odvíjela od vyjednávací pozice kandidátské země. Tu ovšem země střední a východní Evropy neměly nijak silnou, vzhledem k jejich nízké hospodářské úrovni a narůstajícímu objemu legislativy, který musely převzít. Při podrobnějším zkoumání žádostí o přechodné období můžeme odhalit tři velké problémy. Prvním byly zájmové skupiny, které se snažily při vyjednáváních prosadit vlastní zájmy tak, aby si v novém uspořádání udržely alespoň stejnou pozici, ne-li lepší než po změně. To je však zcela přirozené a pochopitelné. Druhým problémem byla nemožnost kandidátských zemí vyjednávat o „tvrdém jádru“ *acquis*, který souvisel s vnitřním trhem, neboť to byla podmínka přijetí do Evropské unie. Třetím problémem byla celá řada požadavků, které chtěly vlády nově přistoupivších zemí do jednání vnést. V případě českého zájmu se jednalo o Benešovy dekrety nebo dostavba jaderné elektrárny Temelín. Česká republika byla při vyjednávání poměrně úspěšná, protože se jí podařilo vyjednat přechodná období v sedmi oblastech. Týkala se životního prostředí, energetiky, volného pohybu kapitálu, daní, financí a rozpočtu, spolupráce v oblasti justice a vnitra, a zemědělství (Černoch, 2003).

2.5.1 Volný pohyb kapitálu

U volného pohybu kapitálu se Česká republika obávala slabší koupěschopností a zaostávání českých občanů za občany bohatších západních zemí. Vyjednala si proto dvě přechodná období.

Prvním bylo sedmileté období pro nabývání půdy a lesů. Během třetího roku období měla být provedena revize Evropskou komisí. Období mohlo být zkráceno nebo zrušeno, ale pouze na základě jednomyslného rozhodnutí Radou. Druhým bylo pětileté období pro nabývání nemovitostí určených k rekreačnímu bydlení cizinci bez trvalého pobytu na území ČR (Euroskop.cz, 2008).

2.5.2 Zemědělství

Nejdéle vyjednávanou kapitolou byla oblast zemědělství. Vyjednávání trvala dva a půl roku i díky krizím jako nemoci BSE nebo slintavkou a kulhalkou. Kapitola byla uzavřena v červnu 2002. V oblasti zemědělství tvoří přímé platby pro farmáře asi 60 % zemědělských podpor. Pro zemědělce z nových členských zemí ale bude jejich proplácení postupné. V roce 2004 získají země 25% z plné výše plateb, další rok 30 % z plné výše, v roce 2006 to bude 35 % a v roce 2007 pak 40 %. Každoročně bude částka zvýšena o 10 % do plného vyrovnání. Pro období v letech 2004-2006 bylo České republice vyčleněno pro účely přímých plateb 20,5 mld. Kč. Další objem prostředků se podařilo v závěrečných fázích přístupových jednání navýšit na rozvoj venkova. Ve stejném období šlo o prostředky ve výši 480 mil. EUR z původních 380 mil. EUR. Dohromady se spolufinancováním ČR byla k dispozici na tři roky částka 18 mld. Kč. Podařilo se vyjednat i řadu ochranných zeměpisných označení a známek, nebo i výjimek pro výrobní postupy např. u tuzemské slivovice. Dále se vyjednalo dorovnání výše přímých plateb zemědělcům z národních zdrojů s využitím prostředků na rozvoj venkova na úroveň o 30 % vyšší, než se původně navrhovalo (tzn. 55 % v roce 2004, 60 % v roce 2005, 65 % v roce 2006 atd.) nebo navýšení kvót pro zemědělskou produkci na její reálnou výrobu nebo vyšší. V neposlední řadě pak navýšení podpory pro rozvoj venkova o 3 mld. Kč nad rámec rozdělených prostředků.

Přechodná období byla vyjednána pro 52 potravinářských podniků na splnění veterinárních a hygienických standardů do roku 2006 a pro používání klecových systémů pro chov nosnic, které nesplňovaly požadavky na výšku klece. V souvislosti s touto legislativou jsme mohli pozorovat skokové navýšení cen vajec v roce 2012 v měsíci březnu a dubnu, kdy se ceny šplhaly až do násobků (Euroskop.cz, 2008).

2.5.3 Daně

Problematika daní v EU je citlivou záležitostí. Toto téma bych rád více rozepsal. Současný trend liberalizace obchodu a investic posiluje role nadnárodních společností a zlehčuje jejich

mobilitu. Korporace si pak diktují podmínky, za kterých jsou ochotny působit v jednotlivých zemích, a vlády, ve snaze přilákání zahraničních investic a snižování nezaměstnanosti, jim snižují daně a nabízejí lákavé subvence ve formě bezplatné výstavby infrastruktury, daňových prázdnin a jiných. Jednotlivé země se pak předhánějí a možná až podlézavým způsobem nabízejí potenciálním průmyslovým špičkám stále lákavější pobídky. Jednou z nejnižších daňových sazeb pro právnické osoby je Irsko. Korporace si tuto zemi velice oblíbily a díky sazbě 12,5 % sem hromadně přemísťují sídla společností. I navzdory tlaku z Evropské Unie a Komise, irská vláda odmítá zvýšit sazby pro právnické osoby. Dokud tak nedojde k jednotné regulaci daňových sazeb, členské země budou nadále pod tlakem ze strany investorů z odchodu do příznivějších oblastí. Ruku v ruce nahrává společností i projekt nových sítí transevropské dopravní infrastruktury. Snaha o zatraktivnění početných a málo rozvinutých oblastí „na periferii“ tím, že je podporována výstavba nových a moderních dálničních cest, spíše dostává opačný efekt. Megakorporace místo toho, aby do těchto zemí přesunuly továrny a využily tak levné pracovní síly, raději centralizují produkci v daňově výhodných zemích a pomocí nových cest, financovaných ze strukturálních fondů tak zásobují celý evropský trh. Tyto méně privilegované země mají jen málo možností pro ekonomický rozvoj a jsou chyceny v pasti trvalé ekonomické krize (Balanyá, Doherty a spol., 2003, s. 11).

Zpět ke kapitole daní. K harmonizaci a tím i sblížení daňových systémů jednotlivých členských zemí došlo spíše u nepřímých daní. Přímé daně zůstávají z větší části stále v pravomoci států. Změna nastala u snížené sazby DPH, která mohla být uplatněna jen na výrobky nebo služby, které byly výslovně uvedené. Spotřební daň se měla týkat stále pěti skupin výrobků – uhlovodíková paliva a maziva, líh, pivo, víno a meziprodukty a tabákové výrobky. Zavedena ale byla minimální sazba, kterou musely dodržovat všechny členské státy. Právě v této oblasti si Česká republika vyjednala přechodné období, týkající se postupného zvyšování daňové sazby u tabákových výrobků do konce roku 2006, aby bylo dosaženo minimálně 57 % spotřební daně z prodejní ceny pro spotřebitele.

Další přechodná období byla vyjednána pro udržení snížené sazby DPH u dodávek tepla pro domácnosti a drobné podnikatele a na stavební práce pro účely bydlení do konce roku 2007. Trvalou výjimku akceptovala EU pro vyšší hranici u registrace plátců DPH a to na 35 000 EUR a pro nižší sazbu DPH pro produkty pěstelského pálení (Euroskop.cz, 2008).

2.5.4 Energetika

Zapojení ČR do jednotného vnitřního trhu elektřiny a plynu přineslo větší bezpečnost a stabilitu dodávek energií. Konečným spotřebitelům to mělo přinést nižší cenu dodávek energií, lepší kvalitu poskytovaných služeb a obecně vyšší ochranu životního prostředí, lepší standardy v jaderném zabezpečení a posílení konkurenceschopnosti české energetiky díky otevření a liberalizaci trhu. Česká republika se díky vstupu do EU zapojila do širšího společenství států s jadernými obory a mohla tak čerpat z jejich zkušeností. Byly financovány nové projekty z programy Phare na zavedení úspornějších zařízení v průmyslu a ve veřejném sektoru. Vstupem do EU byla zaručena kvalita rafinérských výrobků, odpovídajícím požadavkům EU a také nový prostor pro jejich zahraniční export.

Přechodná období se týkala vytvoření povinných nouzových zásob ropy a ropných produktů do konce roku 2005. Vzhledem k finanční náročnosti tohoto opatření bylo přechodné období nabídnuto také ostatním kandidátským zemím. Česká republika harmonogram postupného narůstání zásob ropy bez problému plnila. Druhé přechodné období se vztahovalo k aplikaci směrnice, která upravovala liberalizaci trhu s plynem v ČR. Do konce roku 2004 mělo dojít k otevřenosti trhu v rozsahu 28 % (Euroskop.cz, 2008).

2.5.5 Životní prostředí

Další náročnou kapitolou z hlediska implementace a rozsahu komunitárních předpisů byla Kapitola 22: Životní prostředí. Muselo být splněno celkem 300 směrnic, nařízení a rozhodnutí. Především šlo o snížení emisí do ovzduší, nakládání s nebezpečnými látkami, kvalitu výrobků, ochrana životního prostředí a dalších. Oblast životního prostředí byla zmiňována v ročních hodnotících zprávách Komise, jako největší překážka v procesu přistoupení do Unie. V období 1990-2000 bylo jen na opatření v oblasti životního prostředí vyčleněno 158 mil. EUR, což bylo 20 % z celkových prostředků programu Phare pro ČR. Od roku 2000 bylo ročně k dispozici 35 mil. EUR z programu ISPA. Skutečnost, že ČR vynakládala na ochranu životního prostředí v 90. letech kolem 2,5 % hrubého domácího produktu, snížila počet přechodných období na tři, což nás řadilo do čela všech kandidátských zemí.

Do roku 2011 musela Česká republika v obcích a městech s počtem obyvatel od 2 000 do 10 000, vybudovat kanalizační systémy a čistírny odpadních vod. Města s počtem obyvatel nad 10 000 musela zajistit, aby čističky odpadních vod měly terciální čištění, které zajišťovalo, že z vody jsou odstraněny organické živiny, dusík a fosfor. Takováto opatření měla zmírnit růst

cen vodného a stočného. Vzhledem k vysoké finanční náročnosti bylo možné projekty realizovat s využitím prostředků ze strukturálních fondů.

Zvýšení podílu opětovného využití a recyklace odpadů z 19 % na 45 % v případě recyklace a z 21 na 52 % v případě opětovného využití bylo odloženo do 31. 12. 2005. Hlavním důvodem bylo zmírnění dopadů na náklady domácích podniků, které se zabývaly nakládáním s odpady z obalů. Třetím přechodným obdobím byl odklad na implementaci směrnice o omezení emisí znečišťujících látek do ovzduší z velkých spalovacích zařízení pro dva podniky, a to teplárnu Přerov a Novou Huť a.s. (Euroskop.cz, 2008).

2.6 Pozice České republiky v rámci Evropského rozpočtu

Daleko složitější situace panovala v oblastech, které jsou politicky a ekonomicky citlivé. Evropská unie je financována ze souhrnného rozpočtu, který je tvořen z příjmů od jednotlivých států. Z rozpočtu jsou pak financovány činnosti jako Společná zemědělská politika, na kterou připadá téměř 50 % výdajů, politika sociálně ekonomické soudržnosti, rozvojová pomoc a dále. Rozpočet každoročně navrhuje Evropská komise, která jej následně posílá Radě a Evropskému parlamentu ke schválení. V neposlední řadě jej musí chválit Evropský parlament.

Příjmy evropského rozpočtu tvoří následující položky.

1. Celní výnosy – zboží dovážené ze třetích zemí, tedy mimo zemí EU, musí být procleno na základě společného celního sazebníku. Tyto zdroje v roce 2013 tvořily 10,3 % příjmů do rozpočtu. Členské země si ponechávají 25 % z částky cla na pokrytí nákladů při jejich výběru.
2. Vlastní zdroje z DPH – dříve tvořily tyto příjmy významnou část rozpočtu. V současné době jejich význam klesá a v roce 2013 představoval okolo 10 % zdrojů do rozpočtu. Sazba odvodů je v současné době stanovena ve výši 0,3 %.
3. Podíl na hrubém národním produktu – každá země odvádí část svého vyprodukovaného bohatství. V roce 2013 se jednalo o 0,84321 % z HND, to odpovídalo zhruba 73,8 % z celkových příjmů do rozpočtu.
4. K ostatním zdrojům rozpočtu patří daně a srážky z platů zaměstnanců EU, bankovní úroky, příspěvky zemí mimo EU a úroky z prodlení nebo pokuty. Ty tvořily ve stejném roce 5,8 % příjmů rozpočtu.

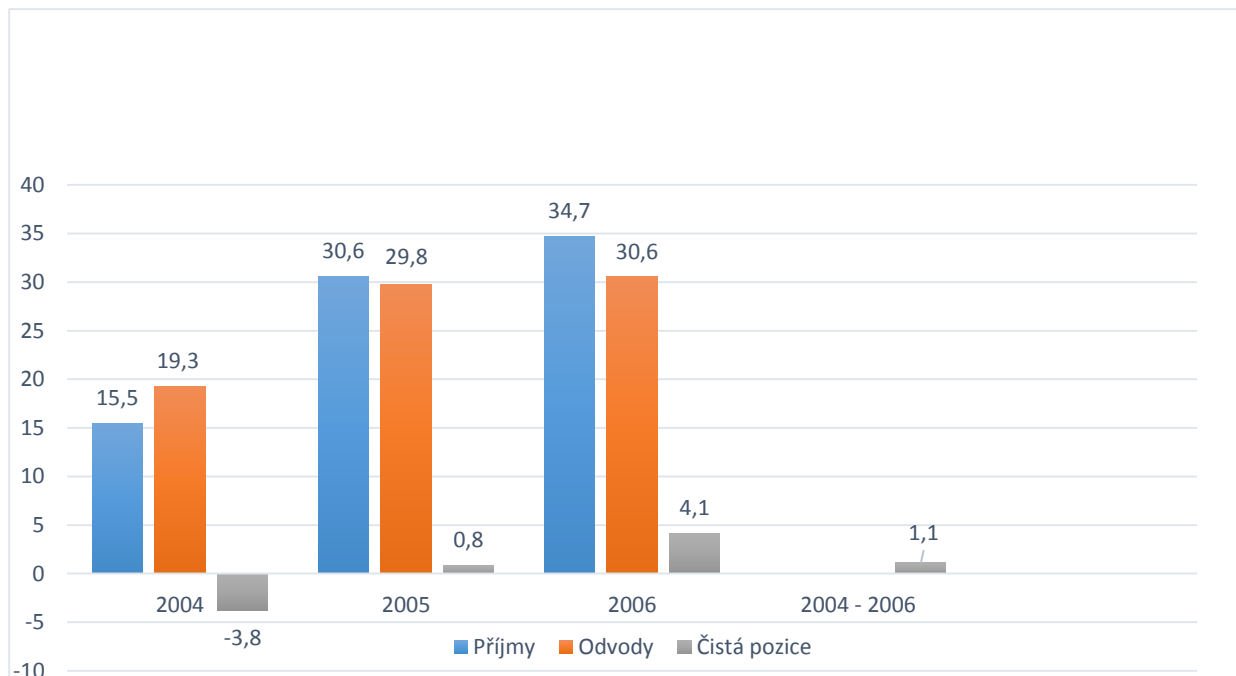
Výdaje pro víceletý finanční rámec 2014-2020 jsou členěny následně.

1. Největší část výdajů – 39 %, ale s klesajícím trendem je určena na Udržitelný růst: Přírodní zdroje. Zahrnuje výdaje určené pro zemědělství, rozvoj venkova, ochranu životního prostředí a boj se změnami klimatu. Novým prvkem je tzv. ozeleňovací opatření, jehož dodržování ovlivňuje výši vyplacených přímých plateb zemědělcům.
2. Druhou největší položkou je Hospodářská, sociální a územní soudržnost – 34 %. Jedná se o podporu konkurenceschopnosti méně rozvinutých regionů a členských států nebo o meziregionální spolupráci.
3. Oblast konkurence pro růst a zaměstnanost tvoří 13 % výdajů. Je zaměřena na podporu inovací a výzkumu, dopravy, telekomunikací, vzdělání a odborné přípravy. Novým prvkem se stala i podpora zaměstnanosti mladých.
4. Novou kategorií se stala Bezpečnost a občanství s 2 % podílem na výdajích. Její význam postupně nabývá se sílící hrozbou terorismu, migrační krizí a ochranou lidských práv.
5. Globální Evropa zahrnuje výdaje na společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a další aktivity jako podpora pro kandidátské země, sousedskou politiku a humanitární pomoc. Stejně jako náklady na správu a administrativu zabírá 6 % z rozpočtu EU (europa.eu, 2014).

Při jednání o odvodech do rozpočtu EU, které bude muset ČR odvádět, se vychází nejprve z celkových výdajů rozpočtu EU. Následně se propočítává požadovaná výše odvodů jednotlivých států tak, aby se dodržel princip vyrovnanosti rozpočtu. Evropská komise stanovila pro nové členské státy princip nezhoršené čisté pozice, která je tvořena rozdílem plateb do a z rozpočtu EU. Cílem České republiky v jednáních o kapitole Finanční a rozpočtová ustanovení bylo vyjednání co nejvyšší částky z rozpočtu EU. Přísun reálných peněz z rozpočtu však závisí na schopnosti kvalitně zpracovávat projekty, jejich předkládání a schválení, což zabere určitý čas. Proplácení takto schválených projektů navíc bývá až zpětně a někdy i dodatečně po ukončení programu. V důsledku tohoto bychom byli čistými příjemci na základě proplacených prostředků až v roce 2006. Proto byl při jednáních vyvinut tlak na EU, jehož výsledkem byla dohoda, která zaručovala, že EU proplatí České republice kompenzační platbu, aby naše pozice byla stejná jako rok před vstupem. Právně na takovouto platbu neměla Česká republika nárok, jednalo se o stanovení přesné částky, která nezávisela na žádných schvalovacích procedurách. Česká republika si pak mohla sama rozhodnout, na jaké účely danou částku použije. Tato kompenzační platba měla při jednání o této kapitole nejvyšší prioritu a v letech 2004-2006 měla

být dodatečně proplacena z rozpočtu EU suma ve výši 23,1 mld. Kč. Bez této sumy by byla česká čistá pozice jen okolo 1 mld. Kč (Euroskop.cz).

Graf 2.1: Čistá pozice ČR bez kompenzačních plateb (mld. Kč)

zdroj: www.euroskop.cz

Po uzavření všech vyjednávacích kapitol včetně přechodných uspořádání všech záležitostí tak, aby se byla schopna Česká republika vyrovnat se závazky vyplývajícími z členství v EU, byl v prosinci 2002 v Kodani ukončen proces složitých předvstupních vyjednávání. Česká republika tak byla přijata jako nový členský stát ke dni 1. 5. 2004. Smlouva o přistoupení byla slavnostně podepsána v Aténách 16. dubna 2003 premiérem Vladimírem Špidlou a prezidentem Václavem Klausem (Černocho, 2003).

„Jsem rád, že jsem dnes v Athénách. Byl jsem to já, kdo podal v lednu 1996 v Římě přihlášku do Evropské unie. Za chvíli podepíši smlouvu o přistoupení“, pronesl tehdy prezident Václav Klaus při podpisu smlouvy.

2.7 Změny v hospodářství ČR před vstupem do EU

Po období harmonizace a implementování komunitárního práva a všech ostatních právních aktů ES do právního řádu České republiky, tak nastalo v hospodářství mnoho změn. Ty se ale netýkaly pouze samotné ekonomiky. Tím, že jsme přejali legislativu od komunismem

nedotčeného západního bloku, kde se mohla tržní ekonomika, demokracie, právní stát a svoboda slova nerušeně vyvíjet od formování prvních integračních tendencí ES krátce po druhé světové válce, dostalo se k nám tedy “know-how“ za 50 let, na které bychom museli metodou pokus-omyl sami přijít. Jedná se o těžce kvantifikovatelné neboli měkké, ale o to významnější přínosy plynoucí z členství.

To, že mohli čeští úředníci vyjíždět na pracovní skupiny Komise, Rady a účastnit se jednání dalších evropských institucí, vedlo k přenosu odborných znalostí, vyjednávacích taktik, kultivovanosti projevu a zvyšování jazykových dovedností. Došlo tak k zefektivnění, profesionalizaci a zvýšení transparentnosti a kvality rozhodování a fungování státní a veřejné správy, pozitivní změny se dotkly i soudnictví a jiných institucí právního státu.

„Během uplynulých deseti let poskytl program Phare České republice poradenské služby, vzdělávací možnosti, technické a jiné zařízení a vybavení a přímé investice prakticky ve všech oblastech hospodářského a společenského života.“ jak uvedl pan Ramiro Cibrián, vedoucí delegace stálého zastoupení Evropské komise v ČR k čerpání prostředků v letech 1990-2000.

Vůbec poprvé se mnoho lidí setkalo s evropskými prostředky a poznalo tak evropskou dimenzi ve svém oboru díky programu PHARE. Administrativa na ministerstvech, která byla ještě nastavena z dob komunismu, musela díky tomuto programu začít myslet koncepčně. Není divu, že to naráželo na odpor u většiny vedoucích těch úřadů, kteří s novou metodikou museli začít pracovat. Bylo potřeba definovat krátkodobé a dlouhodobé priority projektů, byl vyvíjen tlak na velkou míru motivace a iniciativy. Proto nemůžeme jednoznačně vyčíslit, jak velký význam měl program na proměnu české státní správy. Zajištěna byla i vyšší ochrana vlastnických práv, zlepšily se podmínky pro účastníky volné hospodářské soutěže a zmenšila se možnost zneužití dominantního postavení na trhu.

Byla posílena pozice zaměstnanců vůči zaměstnavatelům stejně jako spotřebitelům vůči výrobcům, tak i občanům vůči znečišťovatelům životního prostředí. Pro občany však hlavní pozitivní změnou bylo, dnes již považované za samozřejmost, volně se pohybovat, pracovat a usazovat se na území členských států EU (Černoch, 2003).

3 Změny české ekonomiky za deset let členství v EU

3.1 Česká republika jako plnohodnotný člen Evropské unie

Po vstupu do Evropské unie mohl český stát plnohodnotně čerpat výhod vyplývajících z členství. Co přinesl samotný vstup do EU? Z hospodářského pohledu se Česká republika zapojila do nejvýznamnějšího světového seskupení a jako exportně orientovaná využívá všech výhod jednotného vnitřního trhu, kam v roce 2004 směřovalo 80 % vývozu, což přímo souvisí s urychlením ekonomického rozvoje a růstu životní úrovně obyvatel. Po vstupu jsou vztahy mezi členskými zeměmi upravovány nástroji hospodářské soutěže, nikoliv obchodní politikou s čím souvisí i zrušení ochranných opatření vůči ČR, která se týkala převážně zemědělského sektoru. Do budoucna bude vhodné, aby se český zahraniční obchod orientoval i na země mimo Evropskou unii. Může k tomu využít teritoriální strukturu vytvořenou Evropskou unií a pokusit se prorazit v konkurenci již zavedených exportérů z jiných členských zemí, nebo se pokusit obnovit tradiční vazby a dobývat tak staronové trhy, kam prorazily české firmy v minulosti. Pomoci by k tomu mělo i označení „Made in EU“, které získává ve světě pozitivní ohlas. Jsou vytvořeny příznivé podmínky pro české zemědělství díky společné zemědělské politice EU. Zemědělci mají přístup na společný agrární trh, mohou čerpat výhody v podobě garantovaných cen a dotací. Část jejich příjmů zajišťují i přímé platby ze společného rozpočtu EU.

Nejen po vstupu, ale jak už bylo uvedeno, i před vstupem plynul do České republiky značný objem ekonomické pomoci. Záměrně nechci uvádět výraz finanční, protože se nejednalo pouze o tuto složku pomoci. Ta byla ale podmíněna provedením značných legislativních reforem, restrukturalizací a transformací na tržní hospodářství a posílením právního a demokratického systému v České republice. Oplátkou byla vyšší přitažlivost pro zahraniční investory a značný příliv zahraničního kapitálu a přímých investic. V roce 2004 bylo tempo přímých zahraničních investic jedno z nejvyšších v celé Evropě. Během tohoto roku přiteklo do české ekonomiky v přepočtu zhruba 110 miliard korun, což bylo jednou tolik než v roce předešlém. Pozitivní byla i skutečnost, že veškerý výzkum a vývoj, který se realizuje na českém území, provádějí téměř z poloviny společnosti se zahraničním vlastnictvím.

Česká republika se taktéž připojila k řadě dohod, které jsou uplatňovány mezi EU a zeměmi z různých koutů světa. Jde o skupiny z afrických, karibských, tichomořských nebo středoasijských oblastí. Tyto dohody znamenají přístup na nové trhy a tím i větší odbytové možnosti pro české podniky. Upsáním kapitálu v hodnotě 1,25 mld. EUR, které představují 0,77 % z celkové hodnoty upsaného vkladu, se stala ČR akcionářem Evropské investiční banky.

Tím mohla začít čerpat výhodné investiční úvěry na rozvoj méně vyvinutých oblastí, ochranu životního prostředí, rozvoj zdravotnictví a školství a podporu malých a středních podniků. Výhodné investiční úvěry celkově přispívají k modernizaci českého průmyslu.

V budoucnu se můžeme spolehnout i na případnou solidární pomoc v případě živelných a jiných událostí, jak tomu bylo třeba v roce 2002 při katastrofálních povodních ve střední Evropě. Z Fondu solidarity mohou čerpat členské i kandidátské země prostředky v hodnotě nejméně 1 miliardy eur. České republice byla poskytnuta nenávratná pomoc v hodnotě 7 miliard korun. To představovalo necelých 10 % z celkových škod, které byly hrazeny Evropskou unií. Dalších 7,5 miliardy korun poskytla Evropská investiční banka formou výhodné půjčky. Členství také umožňuje podporu při řešení problémů, které by byly jinak nad kapacitní, technické nebo ekonomické možnosti. Příkladem je výstavba nového terminálu na letišti tehdy nazývaném Praha-Ruzyně nebo výstavba železničních koridorů, ve kterých nesmí rychlost klesnout pod 160 km/h.

Z pohledu mezinárodně politického si Česká republika jako malý stát zajistila vnější bezpečnost, která by byla bez mírové spolupráce v Evropě ohrožena. Zajistila si i rovné postavení vůči třetím zemím a její vyjednávací pozice je mnohem silnější, než by tomu bylo bez vstupu do Unie. Rovněž může ovlivňovat politiku a prosazovat české zájmy uvnitř seskupení. Její zastoupení v orgánech EU odpovídá stejně velkým státům a zastoupení je vlivnější než odpovídá jejímu lidskému a ekonomickému potenciálu. Jako člen může vetovat návrhy postupů při společné zahraniční a bezpečnostní politice, kde je nutná jednomyslná dohoda (naseevropa.cz).

Členstvím v EU došlo k významnému rozšíření práv českého občana o nově získaná práva občana Evropské unie. Od 1. května 2004 tak má český občan práva občana Evropské unie, která zahrnují právo:

- volného pohybu a usazení na území členských států Unie;
- volit a kandidovat do Evropského parlamentu;
- volit a kandidovat v obecních volbách členského státu, kde má určené bydliště, za stejných podmínek jako občané tohoto státu
- na diplomatickou nebo konzulární ochranu orgánů členských států v zemích mimo Evropskou unii, v kterých není Česká republika zastoupena, a to za stejných podmínek jako občané tohoto členského státu Unie;
- předkládat petice Evropskému parlamentu;

- obracet se na ombudsmana Evropské unie při nesprávnostech v činnosti institucí nebo orgánů Společenství, s výjimkou Soudního dvora a Soudu první instance při jejich soudní činnosti;
- obracet se písemně na kteroukoliv instituci Evropské unie v rodném jazyce, a v něm také obdržet odpověď
- přístupu k dokumentům Evropského parlamentu, Evropské komise a Rady;
- na náhradu škody, způsobenou při plnění svých povinností institucemi Společenství nebo osobami, které pro Společenství pracují;
- požívat práv podle Listiny základních práv Evropské unie (naseevropa.cz).

3.2 Jednotný vnitřní trh

První snahy o vytvoření vnitřního trhu se vztahují k roku 1969, což ale přesahovalo možnosti a schopnosti tehdejších Společenství. Prvním krokem bylo vytvoření celní unie v polovině roku 1968. Stále dosti regulovaným bylo uvolnění pohybu pracovníků, zvláště přístup k určitým profesím. Nedokončeno zůstalo vytvoření společných a jednotných norem a technických předpisů pro výrobky a služby, které značně limitovaly společný obchod. Dalšímu zásadnímu pokroku pro vznik funkčního vnitřního trhu bránily tři hlavní bariéry – fyzické, technické, daňové. U fyzických bariér se jednalo o prohlídky zboží a osob na vnitřních hranicích mezi členskými státy, u technických šlo o zmiňované odlišné národní předpisy a technické požadavky a rozdíly v sazbách nepřímých daní se týkaly daňových bariér. Cecchiniho zpráva upozorňovala, že kvůli nedokončenému vnitřnímu trhu přicházejí členské země ročně až o 6,5 % HDP (Euroskop.cz).

Novou iniciativou k vytvoření fungujícího vnitřního trhu, byl spíše než Bílá kniha Evropské komise, návrh zvaný *Evropa 1990: Akční program* předložený v roce 1985 předsedou Evropského kulatého stolu průmyslníků Wisse Dekkerem. O několik měsíců později předložila Evropská komise, přesněji komisař pro průmysl Lord Cockfield Bílou knihu, která kopírovala návrh Evropského kulatého stolu průmyslníků a stala se tak základem pro Jednotný evropský akt, který stanovil dokončení vnitřního trhu do konce roku 1992. Spíše, než snahou jednotlivých členských zemí o dokončení vnitřního trhu, byl trvalý tlak ze strany průmyslníků o zavedení jednotného trhu, což potvrdil i předseda Komise Jacques Delors. Dokončením vnitřního trhu je označován rok 1993. V témže roce byla přijata Maastrichtská smlouva, která doplňovala vnitřní trh o hospodářskou a měnovou unii, s přijetím společné měny. Harmonogram obsažený v Maastrichtské smlouvě je opět nápadně podobný harmonogramu, který o několik měsíců

dříve navrhl znovu Evropský kulatý stůl průmyslníků ve své zprávě o *Přebudování Evropy* z roku 1991. Je tedy opět zřejmé, že za snahou o zavedení Evropské měnové unie stály spíše špičky evropského průmyslu, než národní iniciativy (Balanáy, Doherty a spol., 2003).

Hlavní a nejpádňější důvod pro členství v Evropské unii je bezesporu bezbariérový přístup na jednotný vnitřní trh 28 členských států s počtem převyšujícím půl miliardy potencionálních zákazníků. Ve vnitřním trhu panuje svoboda pohybu osob, zboží, služeb a kapitálu. Principy vnitřního trhu nejvíce pokročily v oblasti volného pohybu zboží, které při přeshraničním obchodování neomezují žádné překážky. Volný pohyb osob umožňuje žít, studovat či pracovat v zahraničí, včetně uznání kvalifikace dosažené v jiném členském státě. Volný pohyb kapitálu zabraňuje restrikcí při přeshraničním převodu investic, dividend, úroků a umožňuje poskytování finančních a bankovních služeb v ostatních státech.

V některých oblastech však stále zůstávají některé překážky. Intenzivnější integraci trhů stále zabraňují odlišné daňové systémy u jednotlivých států. I když proběhla některá opatření z hlediska harmonizace převážně nepřímých daní, různé daňové sazby stále oslabují účinnost integrace jednotlivých trhů. Ty se vyskytují zejména v odvětvích finančních služeb, energetiky nebo dopravy. Také rozvoj elektronického obchodu je stále rychlejší v rámci jednotlivých států než mezi jednotlivými státy. To ovlivňují především různé normy, pravidla a postupy, kterými se elektronický obchod v jednotlivých státech liší. Nepřímo to naznačuje i skutečnost, že obchod se zbožím má stále náskok před trhem se službami. Dalším omezením při usazování v jiných zemích EU je uznávání odborných kvalifikací pracovníků, proto je nutné zjednodušit tyto pravidla (europa.eu).

Po celou svou existenci má vnitřní trh rostoucí tendenci ve všech směrech. Od roku vzniku se rozrostl z 345 milionů spotřebitelů na více než půl miliardy spotřebitelů v současnosti. Jeho přeshraniční obchod mezi členskými zeměmi vzrostl z původních 800 miliard eur v roce 1992 na 2,8 bilionu eur v roce 2013. Obchod se zbytkem světa se zvýšil trojnásobně z původních 500 miliard eur na 1,7 bilion eur v roce 2013.

Předpokládá se, že vstupem do EU, si česká ekonomika podle konvergenčního modelu zlepšila tempo růstu HDP o 2 procentní body. Evropská komise odhaduje, že v roce 2008 byl HDP všech zemí účastnících se vnitřního trhu v průměru o 2,13 % vyšší, stejné číslo prezentuje i Knowledge Economy Network, které přidává i zvýšení zaměstnanosti v celé EU o 1,3 %. Tato čísla se však postupem času mění, tím spíše že rostou. Neustále totiž dochází k prohlubující se integraci na vnitřním trhu, provázanosti ekonomik a odstraňování překážek na trhu. Česká

republika, díky své otevřené ekonomice a exportu ze 4/5 směřujícímu do zemí EU, touto tendencí profituje nadprůměrně ve srovnání s ostatními státy EU.

Skutečnost, že Česká republika je exportní zemí zaměřená na evropské trhy, a tím je i nadprůměrný poměr zahraničního obchodu k HDP, lze z výše uvedených studií extrapolovat následující výstupy. Pokud by Česká republika nebyla uvnitř jednotného trhu EU, tak nejen v roce 2013, ale i v ostatních letech, by byl HDP o 2,5% nižší. Když v absolutních číslech v roce 2013 činil HDP 4,07 bilionu korun, znamenalo by to ztrátu něco málo přes 100 mld. Kč. V zaměstnanosti by se tato skutečnost odrazila tak, že by bez práce bylo dalších 75 tisíc osob. Pro porovnání v roce 2013 bylo na konci roku nezaměstnáno 596 000 osob. Při nárůstu dalších 75 000 lidí bez práce by se nezaměstnanost zvedla z 8,2 % na 9,3 %.

Tento odhad je předpokládán za použití konzervativního scénáře, tedy že účast České republiky na zahraničním obchodu by zůstala zachována. Je však jasné, že do budoucna by se dopady z neúčasti na vnitřním trhu stále prohlubovaly a vedlo by to k dalším ztrátám jak na HDP, tak na pracovním trhu.

V úvahu také musíme brát období ekonomických krizí. Při nich, jak historický vývoj potvrzuje, zasažené státy zavádějí různá protekcionistická opatření ve snaze podpořit domácí spotřebu a nastartovat tak domácí ekonomiku. Pokud by vnitřní trh neexistoval, Česká republika by v těchto obdobích, jako exportně zaměřená země, trčila ještě daleko víc. V rámci vnitřního trhu EU však zúčastněné státy k těmto krokům sáhnout nemohou. Ještě horší dopady je možné nastínit, pokud by v době krize neexistovala společná měna. V takovém případě bychom mohli sledovat vzájemné konkurenční devalvace a rozkolísání celého systému devizových kurzů.

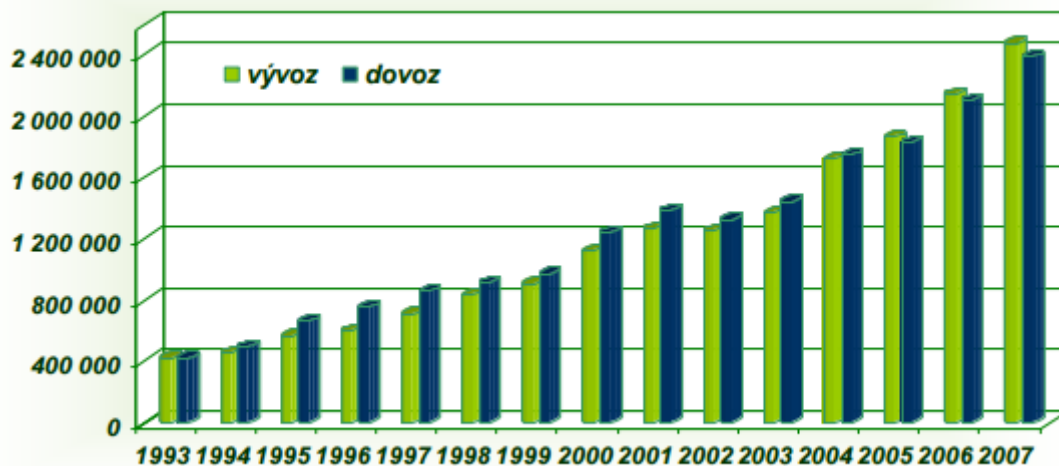
V době po vstupu na jednotný vnitřní trh musely podnikatelské subjekty čelit zvýšené konkurenci ze strany západních společností. Ty měly mnohaletý náskok před českými podniky v účasti na vnitřním trhu, co se ale týče tržního prostředí, tam byl a stále je rozdíl několik desítek let. Toto zvýšené konkurenční prostředí můžeme z krátkodobého hlediska vnímat jako negativum, které vedlo k nižší ziskovosti, v horších případech i ukončení provozu a uzavření podniků. V dlouhodobém důsledku to byla jediná pozitivní skutečnost. Zvýšený tlak vedl k lepší alokaci kapitálu, zefektivnění výroby, zkvalitnění produktů, docházelo a stále dochází k neustálým investicím do inovací a modernizací výroby, ale i zlepšení podmínek pro zaměstnance a jejich ohodnocení. Protože pouze ty podniky, které dokáží uspět na společném vnitřním trhu, mají šanci přilákat budoucí partnery z jiných rozvíjejících se ekonomik nebo investory a rozvíjet tak své aktivity a působení v mnohem větším měřítku. Pokud bychom zůstali v izolaci mimo vnitřní trh, vedlo by to jen k dalšímu zaostávání a snižování konkurenceschopnosti. Z vyšší konkurence netěží v konečném důsledku jen podniky, ale i

jednotlivci. Mají daleko větší výběr z kvalitních a levnějších produktů poskytovaných na tuzemském trhu, ale také mohou realizovat nákupy přímo v zahraničí. Zvýšení nabídky produktů se projevuje i díky regulaci Evropské unie, která se snaží nutit státy k liberalizaci dosud monopolních nebo oligopolních odvětví jako je trh s dodávkami elektrické energie, plynu, telekomunikace a jiných služeb (vlada.cz, 2014).

3.3 Změna českého exportu

Zahraniční obchod České republiky se od roku 1993 i přes změny v oblasti vlastnických vztahů a přechodu z centrálně řízené ekonomiky na tržní, rozvíjel poměrně dynamicky. Od samého počátku byl podíl vyspělých zemí, zejména členských zemí EU na českém vývozu přes 80 %. Nejvíce zboží směřovalo do sousedních zemí. Zejména největší podíl zahraničního obchodu, který se realizoval s Německem, znamenal značnou vazbu na hospodářský vývoj této země. Od roku 1993 do roku 2004 převažoval dovoz nad vývozem a obchodní bilance byla po celé toto období záporná. Nejvyšší hodnotový přírůstek zaznamenal vývoz v roce 2004 a to 351 mld. Kč, stejně jako dovoz, kdy přírůstek činil 308 mld. Kč. Vstupem do Evropské unie zaznamenal zahraniční obchod změnu a v roce 2005 převyšoval český export o zhruba 50 mld. Kč dovoz. Vývoj českého exportu a importu můžeme vidět v následujícím grafu.

Graf 3.1: Vývoj zahraničního obchodu v období 1993-2007 (v mil. Kč)

zdroj: businessinfo.cz

V teritoriální struktuře je nejvýznamnější změnou zvýšení podílu dovozu z Číny. Zatímco v roce 1993 činil dovoz 0,5 %, v roce 2007 to bylo 7,8 % a v lednu 2015 činil dovoz z Číny už

15 %. Naopak klesající tendenci má dovoz ze zemí EU, který klesl ze 76,6 % v roce 1993, na 70,8 % v roce 2007 a v roce 2012 byl podíl dovozu ze zemí EU jen 64,1 %. Obecně můžeme říci, že postupně klesá dovoz ze zemí s vyspělou ekonomikou a naopak se navyšuje z rozvojových zemí, nebo zemí s přechodovou ekonomikou jako je Čína.

Český export od roku 1993 neprodělal žádnou zásadní změnu z pohledu zemí, kam český vývoz směřoval. Mezi lety 1993 a 2007 zaznamenal export nárůst do zemí s vyspělou ekonomikou z původních 84,8 % na 91,1%. Přírůstek exportu do zemí s vyspělou ekonomikou se týkal hlavně zemí EU. V roce 1993 činil podíl exportu do zemí EU 79,1 %, v roce 2000 vyvážela ČR do zemí EU 86,1 % svého celkového exportu a od té doby tento podíl pozvolna klesá. Více než 50 % českého exportu mířilo v roce 2012 do sousedních zemí, z toho největší podíl patří Německu, které tvoří 31,4 % a Slovensku s 8,9 %. Vývoj teritoriální struktury skupiny zemí českého exportu můžeme vidět v následující tabulce (businessinfo.cz, 2013).

Tabulka 3.1: Teritoriální struktura českého vývozu podle skupin zemí %

Skupina zemí	1993	2000	2004	2007	2011	2012
Země s vyspělou ekonomikou	84,8	92,3	91,6	91,1	89,5	88,1
- z toho EU	79,1	86,1	85,9	85,3	83,0	80,8
Rozvojové země	6,8	3,8	3,2	3,4	3,7	4,1
Evropské země s přechodovou ekonomikou	6,4	3,6	4,7	4,8	5,6	6,6
Ostatní země	2,0	0,2	0,6	0,6	1,1	1,2

zdroj: businessinfo.cz

3.4 Příliv investorů a nefinančních faktorů

Záměrem investorů nebylo ovládnutí tuzemského trhu s 10,5 miliony obyvatel, ale účast na vnitřním trhu s potenciálem půl miliardy zákazníků. Česká republika se stala atraktivní destinací pro investory hned díky několika faktorům.

Z geografického hlediska snad už není možné vybrat lepší lokalitu pro výrobu než je skutečný střed v Evropě. Stále lepší úroveň a počet nově postavených kilometrů dálnic a zrekonstruovaných železničních cest tomuto faktoru jenom přidává. Podstatná je také vzdálenost od hospodářsky silného Německa. V poslední době roste výstavba výrobních a

montážních hal v západní polovině českého území. Ty se profilují jako subdodavatelské podniky pro automobilové koncerny v Německu nebo Francii.

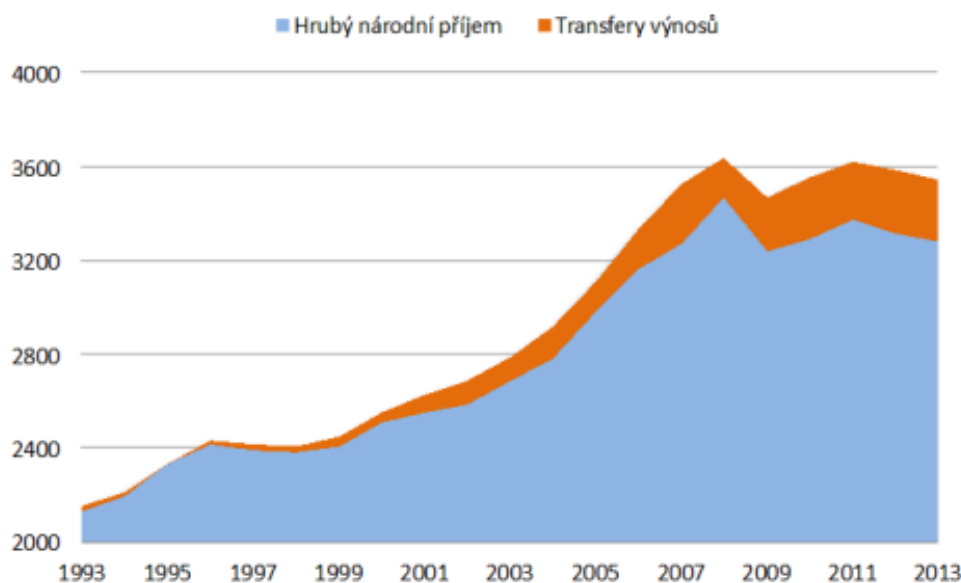
Dalším hlediskem se stala v porovnání se západními státy relativně levná, avšak kvalifikovaná pracovní síla. V současné době ustává trend přesouvání výroby do jihovýchodní Asie. Je to proto, že i tam stoupá životní úroveň, a s tím i spojené náklady na zaměstnance. V součtu s náklady na dopravu, prvotními investicemi na výstavbu a celními poplatky při dovozu se tak stále častěji vyplatí investovat do méně rozvinutých zemí EU.

Tento vývoj však byl patrný již několik let před vstupem do EU. To, že jsme byli nuceni převzít a implementovat – byť v některých případech příliš byrokratickou a neefektivní - evropskou legislativu, jsme získali reputaci vyspělých evropských ekonomik. Zvýšila se tím ale hlavně bezpečnost a kredibilita tuzemských finančních aktiv. To přilákalo finanční investory a projevilo se tak na zvýšené zahraniční poptávce i na vývoji na domácích finančních trzích. Vyšší poptávka měla za následek zvýšení cen akcií a dluhopisů, z čehož plynul zisk podnikatelům i věřitelům. Ze zvýšení kredibility české ekonomiky pak zejména profitoval stát díky snížené rizikovosti národních dluhopisů a tím i snížené úrokové míře. Tato cena se výrazně snížila po vstupu do EU.

Rozeznávat také musíme zahraniční portfoliové investice od přímých investic. Portfoliové investice na finančních trzích jsou pro příjemce, tedy pro stát rizikové v tom smyslu, že je vysoká jejich likvidita. Pro investora tedy není takový problém, aby se přeorientoval na zahraniční trhy a začal působit se svým kapitálem tam.

Zatímco přímé investice realizující hmotný projekt jsou pro stát méně rizikové. Investor nemůže tak jednoduše uzavřít podnik a výrobu přestěhovat jinam. Pro českou ekonomiku je tak důležité orientovat se na investice přinášející vyšší přidanou hodnotu, znalostní ekonomiku, inovace, výzkum a vývoj vyžadující dlouhodobější investice tak, aby bylo riziko, že investor přesune podnik do jiné země minimální. Bohužel i při takových investičních projektech dochází k nepříjemné skutečnosti. Jedná se o repatriaci zisků zahraniční firmy do země, v níž má firma centrálu. Tomu by se mělo právě orientací na sofistikovanější výrobu potenciálně zabránit. Repatriaci zisků přichází česká domácnost o zhruba 8 % ze svého HDP ročně, čímž patříme k třem zemím s nejvyšší repatriací zisků v EU (vláda.cz, 2014).

Graf 3.2: Hrubý domácí produkt a transfery výnosů v miliardách korun

Zdroj: VLÁDA.cz

S příchodem nových investorů se nejedná pouze o příliv peněžních prostředků. Důležitou výhodou je také nefinanční faktor. Nový zahraniční investor s sebou přináší také lepší firemní kulturu, podmínky na pracovištích, motivující ohodnocení, péči o zaměstnance a jejich zdraví. S jeho příchodem se tak i šíří dobré jméno České republiky v zahraničí.

3.5 Evropské fondy

Kohezní politika EU má významný makroekonomický dopad na českou ekonomiku, především pro méně rozvinuté regiony. Finanční prostředky určené na posilování konkurenceschopnosti a snižování sociálních rozdílů mezi regiony jsou přerozdělovány pomocí fondů EU. Tyto investice mají zásadní vliv na hrubý domácí produkt, snižování nezaměstnanosti a další makroekonomické indikátory. Z makroekonomického pohledu jsou tyto prostředky považovány za veřejné výdaje a soukromé investice, díky kterým následně dochází k multiplikaci. Zejména v období ekonomické krize pomáhají prostředky z fondů alespoň z části stimulovat národní ekonomiku a tím snížit negativní dopady na veřejné finance nebo soukromý sektor.

Evropský fond pro regionální rozvoj prostřednictvím regionálních programů financuje projekty v nejméně rozvinutých oblastech a tím dochází ke snižování nerovností mezi jednotlivými regiony. Podporuje hospodářskou a sociální soudržnost a přispívá k trvale

udržitelnému rozvoji a k udržitelným pracovním příležitostem. Prostředky jsou používány zejména k dosahování Cílů 1 a 2, k financování iniciativ INTERREG a URBAN (Euractiv.cz).

Cíl 1 obsahuje:

- Investice do infrastruktury se zaměřením na TENs
- Podpora vzdělání a zdraví
- Ochrana životního prostředí
- Investice do produktivního sektoru k vytváření pracovních míst
- Podpora malých a středních podniků
- Výzkum a vývoj v regionech

Cíl 2 obsahuje:

- Obnova a regenerace průmyslových oblastí a upadajících městských oblastí
- Zlepšení přístupu a regenerace venkovských oblastí nebo oblastí závislých na rybolovu

Evropský sociální fond je druhým ze strukturálních fondů. Jeho prioritou je rozvíjení zaměstnanosti, snižování nezaměstnanosti, začleňování vyloučených osob zpět do společnosti, rozvoj trhu práce a lidských zdrojů. Cílem je i celoživotní vzdělávání osob a zaměstnanců, flexibilní pracovní síla formou rekvalifikací, zavádění nových způsobů v organizacích a v neposlední řadě odstraňování jakékoliv diskriminace a nerovností na trhu práce. Programy, které čerpaly z Evropského sociálního fondu v programovacím období 2004-2006, byly OP Rozvoj lidských zdrojů, Jednotný programový dokument pro Cíl 3, Iniciativa Společenství EQUAL a Společný regionální operační program. V období 2007-2013 to byly OP Lidské zdroje a zaměstnanost, OP Vzdělání a konkurenceschopnost a OP Praha – Adaptabilita. V období 2014-2020 to budou OP Zaměstnanost, OP Výzkum, vývoj a vzdělání a OP Praha – pól růstu ČR (esfcr.cz)

Fond soudržnosti byl zřízen v roce 1993 a poskytuje pomoc na národní úrovni. Především je určen ke zlepšování hospodářské a sociální soudržnosti ve Společenství. Poskytuje prostředky na velké investiční projekty v oblastech životního prostředí a budování transevropských dopravních infrastrukturálních sítí v členských státech, které mají svůj HNP na obyvatele nižší než je 90% průměru společenství. Jednotlivé projekty jsou samostatně posuzovány Evropskou komisí a musí získat samostatné rozhodnutí o spolufinancování (fondsoudržnosti.cz).

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova slouží ke zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství, lesnictví, zlepšení životního prostředí, podporuje růst kvality života na venkově, diverzifikuje hospodářství a snaží se tlumit odliv obyvatel do městských aglomerací. V letech

2004-2006 poskytoval prostředky Operačnímu programu Zemědělství, které spolu s prostředky ze státního rozpočtu činily 250,6 mil. EUR (eagri.cz).

3.5.1 Programovací období 2004-2006

Jednotlivé cíle regionální a strukturální politiky Evropské unie jsou realizovány v rámci sedmiletých období, pro které je stanoven rozpočet a priority, které se snaží jednotlivé členské země plnit na základě dlouhodobé strategie. První programové období, kterého se zúčastnila Česká republika, bylo období 2000-2006. S ohledem na náš vstup se nás týkalo pouze období od roku 2004. Byly stanoveny Cíle 1, 2, 3, v rámci kterých se realizovalo 16 programů podpory. Pro Českou republiku bylo alokováno zhruba 80 mld. Kč. Vyčerpalo se 62,03 mld. Kč.

Finanční prostředky byly čerpány pomocí:

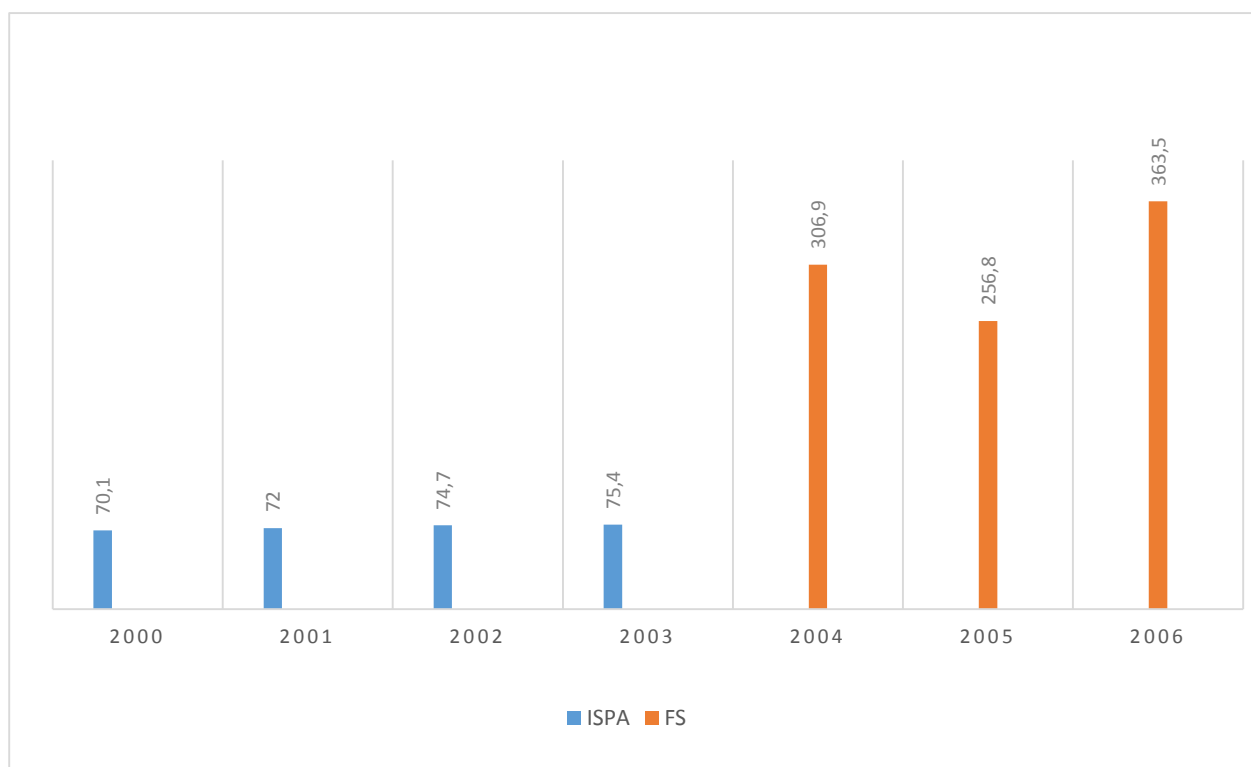
- Fondu soudržnosti
- Operačních programů
- Iniciativ Společenství

Fond soudržnosti v České republice plynule navázal na podporu z projektu předvstupní pomoci ISPA. V sektoru dopravy se projekty zaměřovaly na výstavbu částí sítě TEN-T, tedy dálniční sítě a železniční koridory. V sektoru životního prostředí se podpora orientovala na dodávky pitné vody a nakládání s odpadními vodami.

Protože Fond soudržnosti plynule navazoval na projekt ISPA, přebíral tím financování schválených projektů v období předvstupní pomoci v letech 2000-2003. Společně pro Fond soudržnosti a ISPA bylo alokováno v období od 2000-2006 zhruba 1,23 mld. EUR. Samotný FS měl vyhrazeno pro Českou republiku částku 937,2 milionu eur.

Realizace projektů Fondu soudržnosti z programovacího období 2004-2006 probíhaly až do konce roku 2010, který obecně platil jako nepřekročitelný limit pro čerpání peněz z tohoto období. Vzhledem k alokaci Česká republika skutečně vyčerpala 80,8 % z alokovaných prostředků, zhruba 985 mil. eur, v přepočtu více než 21 miliard Kč. Fond soudržnosti tak poskytl 1/3 všech prostředků v programovacím období 2004-2006 (strukturalni-fondy.cz).

Graf 3.3: Alokované prostředky v letech 2000-2006 (v mil. EUR)

Zdroj: strukturalni-fondy.cz

Operační programy se tematicky zaměřovaly na jednotlivé oblasti podpory.

OP Infrastruktura se zaměřoval na rozvoj železniční infrastruktury, výstavbu a modernizaci silnic a dálnic ale i modernizaci letišť a vodních cest. Podporoval projekty snižující dopady na životní prostředí, budoval vodní cesty, kanalizační a vodovodní sítě. Financovány byly i obnovitelné zdroje energie, projekty na nakládání s odpady, sběr a recyklace odpadů. Zaměřoval se na rekultivace a revitalizace ploch a likvidace ekologických zátěží.

OP Průmysl a podnikání se zaměřoval na zvyšování konkurenceschopnosti českého průmyslu a podnikatelských služeb a dokončování potřebné restrukturalizace průmyslu. Z jeho prostředků se budovala infrastruktura pro výzkum, vývoj a inovace, stavěly a modernizovaly se stávající průmyslová centra. Taktéž se podporoval rozvoj lidských zdrojů včetně konzultačních a poradenských služeb. Byly podporovány malé a střední podniky, začínající podnikatelé a projekty na inovaci výrobků a služeb. Snahou bylo i snížení energetické náročnosti v podnicích a zvýšení využívání obnovitelných zdrojů.

OP Rozvoj lidských zdrojů se snažil zajistit stabilní míru zaměstnanosti pomocí projektů zaměřených na rekvalifikaci a zvýšení flexibility pracovní síly, konkurenceschopnosti podniků,

poradenství na trhu práce a tvorbu pracovních míst. Dále docházelo k podpoře integrace sociálně vyloučených skupin obyvatel. Snižoval diskriminaci žen na trhu práce. Byly uskutečněny projekty pro zlepšení kvality výuky na všech úrovních škol a rozvoj lidských zdrojů v oblasti výzkumu a vývoje.

OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství se zaměřoval na zvyšování konkurenceschopnosti českého zemědělství pomocí další restrukturalizace a zvýšení produktivity práce. Investovalo se do nových technologií v zemědělství, lidského kapitálu, zvýšení kvality výrobků, marketingu a podpory vývozu výrobků. Podpořeno bylo i lesnictví, rybářství, alternativní pracovní pozice na venkově nebo agroturistika. V neposlední řadě financoval odstraňování škod po přírodních kalamitách nebo provádění protipovodňových opatření.

Společný regionální operační program podporoval projekty, které zapadaly do působnosti obcí a krajů. Tematicky obsahoval průřez všemi oblastmi z ostatních OP jako výstavba infrastruktury, podpora podnikatelům či zajištění dopravní obslužnosti. Navíc se soustředil na podporu cestovního ruchu, propagaci a medializaci regionů. Z jeho prostředků byly vystavěna vzdělávací a sociální zařízení a zařízení v oblasti kultury.

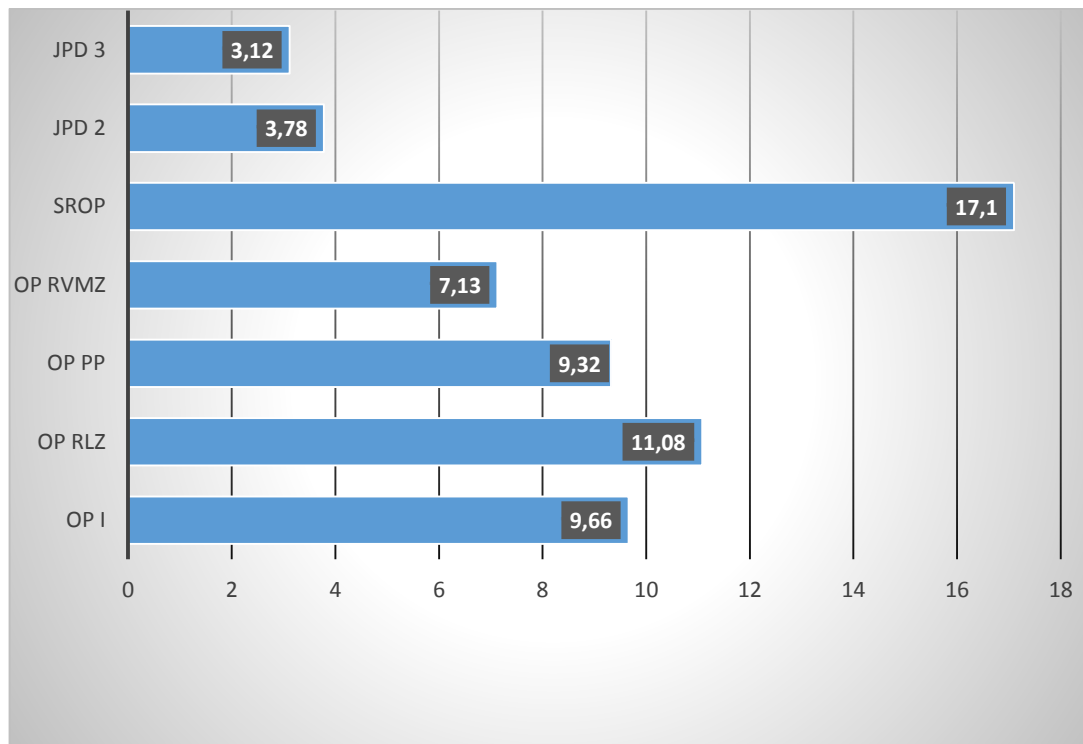
Jednotný programový dokument pro Cíl 2 se soustředil pouze na znevýhodněná území na území hl. m. Prahy. Šlo o revitalizaci a regeneraci ploch formou zkvalitnění dopravní infrastruktury, výstavby sportovních zařízení nebo odstranění černých skládek. Na znevýhodněných územích se program zaměřoval i na podporu malých a středních podniků a rozvoj informačních technologií. Docházelo i k podpoře výzkumu a vývoje a jeho přenosu do praxe.

Jednotný programový dokument pro Cíl 3 byl realizován na celém území hl. m. Prahy a jeho pomocí docházelo k rozvoji lidských zdrojů, zaměstnanosti, sociální integraci a vzdělání. Projekty podporovaly i zvyšování efektivity při řízení organizací. S jeho podporou se inovovalo, využívalo vědeckého a vzdělávacího potenciálu u vysokých škol.

Celková alokace prostředků v tomto období pro Operační programy byla 61,2 mld. Kč. Zájem o podporu z programů strukturálních fondů byl vysoký. Dokazovaly to počty předložených žádostí o podporu, které byly předloženy jak ze strany veřejnoprávních subjektů, tak subjektů ze soukromého a neziskového sektoru. Celkem bylo přijato 26 490 žádostí o objemu prostředků přes 168 mld. Kč. Vybrána jich byla polovina, a to 13 290 projektů o objemu 62,03 mld. Kč. Vyčerpáno bylo tedy víc prostředků, než bylo původně k dispozici. Největší objem finančních

prostředků plynul do infrastrukturních projektů v dopravě, životního prostředí, rozvoj lidských zdrojů a na podporu podnikání, jak můžeme vidět v následujícím grafu (dotaceeu.cz).

Graf 3.4: Alokace prostředků pro Operační programy v letech 2004-2006 (v mld. Kč)

zdroj: strukturalni-fondy.cz

Iniciativy Společenství jsou programy Evropské komise, které doplňují jiné programy v rámci EU. Pro Českou republiku byly vyhrazeny v období 2004-2006 čtyři iniciativy. Jednalo se o Interreg III, Equal, Leader+ a Urban.

Iniciativa INTERREG III má tři části. Část A se zaměřuje na přeshraniční spolupráci, část B je zaměřena na nadnárodní spolupráci a část C na přeshraniční spolupráce. Příhraniční oblasti jednotlivých členských zemí jsou znevýhodněny svou izolací a okrajovým postavením v rámci svých státních hranic. Program je zřízen proto, aby kladl důraz na podporu přeshraniční spolupráce a pomohl v rozvoji těchto oblastí. Česká republika měla na tento program dohromady vyčleněna 68,67 milionu eur. Nejvíce prostředků měla k dispozici přeshraniční spolupráce mezi ČR a Německem ve výši 18,5 milionu eur, následovaná ČR – Polsko s 16,5 miliony eur. Spolupráce mezi ČR a Rakouskem měla vyhrazena 11 milionu eur a se Slovenskem 9 milionu eur.

Equal je navazující iniciativa na ADAPT a EMPLOYMENT, která má za cíl zajišťovat rovné příležitosti při výběru zaměstnání tím, že potlačuje diskriminaci a nerovnosti při práci. Program byl financován z Evropského sociálního fondu, který poskytl prostředky ve výši 32 milionů eur. Iniciativa Leader+ nebyla v plánovacím období 2004-2006 spuštěna jako samostatný finanční zdroj, ale její aktivity mohly být začleněny v rámci programových dokumentů, především pro Cíl 1, byly tyto aktivity financovány ze strukturálních fondů. Podobně na tom byl i program Urban, který prozatím neměl v ČR fungovat, jeho projekty nahrazovaly dílčí programy zahrnuté v Rámci podpory Společenství (penize.cz, 2004).

3.5.1.1 Výsledky OP v období 2004-2006

Operační programy měly značný vliv na zaměstnanost v České republice. Největší podíl na vytvoření přes 46 000 pracovních míst měl Operační program Rozvoj lidských zdrojů. Nová místa vznikala i poté, co došlo k ukončení projektů. Z Operačního programu Průmysl a podnikání vzniklo 36 hektarů podnikatelských zón a objektů, které byly z větší části vytvořeny modernizací zastaralých nebo nevyužitých areálů tzv. Brownfields. Z tohoto programu se také založilo 1 570 nových malých a středních podniků v různých regionech a poskytlo se 1 600 bezúročných nebo zvýhodněných úvěrů malým a středním firmám na zahájení podnikání. OP Infrastruktura poskytl prostředky pro vytvoření nebo opravu 426 kilometrů silnic, modernizoval železniční infrastrukturu a rekonstruoval řadu silnic II. a III. tříd. V oblasti infrastruktury životního prostředí se postavilo 30 čistíren odpadních vod, na které se mohlo nově napojit 69 000 ekvivalentních obyvatel. V návaznosti na ně se pak vybudovalo více než 370 km kanalizačních sítí. V mikroregionu Vsetínsko se za 180 mil. Kč vybudovalo logistické centrum odpadů, které zpracuje až 20 tisíc tun odpadu ročně. V oblasti cestovního ruchu se z prostředků zrekonstruovalo přes 70 památek a kulturních objektů, v agroturistice se vystavělo či zrekonstruovalo 49 objektů včetně rodinných farem. Z programů Evropského sociálního fondu se podařilo poskytnout přes 2 miliony podpor v oblasti rozvoje lidských zdrojů. Jednalo se jak o všeobecná vzdělání, tak i o vzdělání úzce specializované. V technických oborech šlo o rekvalifikace oborů svářeče, obráběče CNC strojů a ve vnitropodnikových kurzech se vzdělávali zaměstnanci ve vyjednávání, public relations, marketingu nebo managementu. Stejně důležitá byla pomoc fondu při začleňování různých skupin do společnosti. Mezi ně se řadili zdravotně handicapovaní, matky při návratu z mateřské dovolené, dlouhodobě nezaměstnaní nebo osoby bez přístřeší a etnické menšiny.

Celkově při financování projektů ze strukturálních fondů byl kladen důraz na čtyři horizontální cíle, a to rozvoj regionů, udržitelný rozvoj, informační společnost a rovné příležitosti mužů a žen (strukturalni-fondy.cz).

3.5.2 Programovací období 2007-2013

V druhém sedmiletém plánu, který se týkal České republiky, byly stanoveny Evropskou komisí tři společné cíle pro všechny členské státy.

Konvergence

Snaha o podporu růstu a zvyšování pracovních míst v zemích, které mají HDP na obyvatele nižší než 75% průměru EU. Evropský fond pro regionální rozvoj se zaměřoval na modernizaci a diverzifikaci jednotlivých sektorů ekonomiky v členských státech, výstavbu a rekonstrukci infrastruktury a zlepšení životního prostředí. Evropský sociální fond podporoval vzdělávací systémy, sociální služby, instituce zaměřené na trh práce, posílení národní a regionální správy.

Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost

Podporoval jednotlivé regiony a orgány regionální správy zemí, které mají i vyšší HDP na obyvatele, než je 75 % průměru EU. Zaměřoval se na změny v průmyslu, městech a venkovských oblastech. Prioritou byla ekonomika a růst založený na inovacích a znalostech.

Evropská územní spolupráce

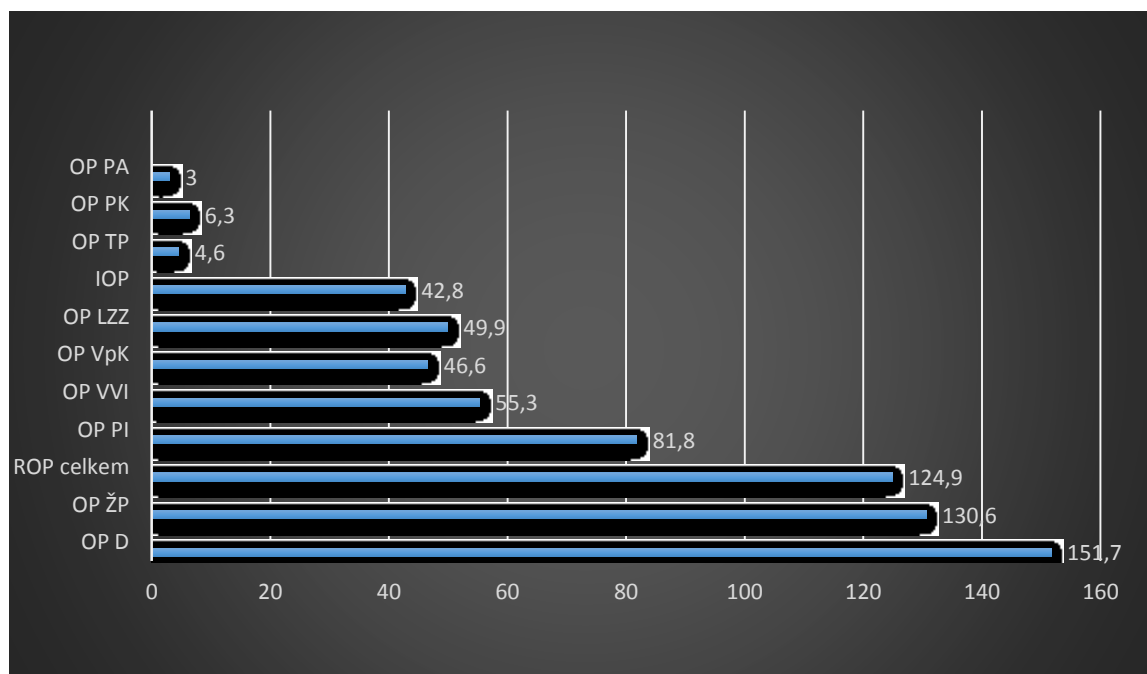
Podpora přeshraniční územní spolupráce pro regiony NUTS III, které se nacházejí podél všech vnitřních hranic a některých vnějších hranic Unie, vycházející z Iniciativy Interreg. Prioritami byly rozvoj vědy a výzkumu a informační společnosti, životní prostředí a řízení vodních zdrojů.

K využívání fondů Evropské unie připravila Česká republika na základě Národního strategického referenčního rámce celkem 24 operačních programů o celkové alokaci 26,69 mld. EUR, tedy zhruba 752,7 mld. Kč při směnném kurzu 28,2 CZK za 1 EUR. Všechny Operační programy jsou uvedeny v Příloze č. 1.

Pro Cíl Konvergence bylo vytvořeno sedm regionálních operačních programů, do kterých spadají všechny regiony soudržnosti kromě hlavního města Prahy. Pro ně bylo vyčleněno 4,66 mld. EUR. Tematických operačních programů bylo vytvořeno osm s alokací 21,23 mld. EUR. V rámci Cíle Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost byly vytvořeny programy pro regiony, které nemohly čerpat z Konvergence. Prostředků na tento cíl bylo alokováno zhruba 420 mil. EUR. Na podporu cíle Evropská územní spolupráce se mohlo čerpat přibližně 390 mil. EUR v rámci sedmi operačních programů. Mezi síťové operační programy, které byly určené i

pro země jako Norsko, Švýcarsko, Lichtenštejnsko, Island a kandidátské státy EU, patřily ESPON 2013 a INTERACT II (dotaceeu.cz).

Graf 3.5: Alokace finančních prostředky pro jednotlivé OP (v mld. Kč)

zdroj: strukturalni-fondy.cz

3.5.2.1 Výsledky OP v období 2007-2013

Kohezní politika uplatňovaná na našem území, nepřináší prospěch jen samotným realizátorům projektů, ale i celé České republice. K pokrokům dochází v mnoha oblastech české ekonomiky na základě strategie, kterou nastavuje Národní strategický referenční rámec. V období 2007 až 2013 podpořily evropské prostředky řadu projektů.

V oblasti dopravní infrastruktury bylo vystavěno nebo zrekonstruováno 36,7 km dálnic a 286,6 km rychlostních silnic a silnic 1. třídy. Tímto došlo k napojení významných krajských a průmyslových center k národní silniční síti a zvýšení atraktivity těchto oblastí pro investory.

Sektor podnikání a inovací je zásadní z pohledu zvyšování konkurenceschopnosti na mezinárodním poli, růstu produktivity a tím i dalšího růstu české ekonomiky. Proto jsou financovány aktivity, které malým a středním podnikům, které sehrávají důležitou roli v ekonomice, zlepšují podmínky pro další rozvoj své činnosti, financují jejich záměry, zjednodušují komunikaci se státní správou, snaží se snižovat administrativu nebo zlehčovat přístup k úvěrům. Malé a střední podniky jsou považovány za hybnou sílu v oblasti inovací, proto bylo pro prioritní osu „Prostředí pro podnikání a inovace“, vyčleněno nejvíce prostředků

z OP Podnikání a inovace, a to 20,8 mld. Kč, určených pro spolupráci se subjekty z oblasti výzkumu a vývoje. Během tohoto období v ČR vzniklo až 200 nových firem a celkově bylo podpořeno více než 6 000 malých a středních podniků. Zahájena byla i podpora formou výhodných úvěrů, záruk a jiných finančních nástrojů.

Z OP Výzkum a vývoj bylo modernizováno výzkumné prostředí, které mohou využívat vysoce kvalitní vědečtí pracovníci, kteří mají potenciál mezinárodní konkurenceschopnosti. Pro dosažení lepších výsledků ale nadále chybí užší propojení výzkumných pracovišť s podnikatelským prostředím a jinými výzkumnými centry v zahraničí. Za podpory evropských prostředků bylo vystavěno 8 evropských center excelence a 40 regionálních VaV center. O to větší přínos to byl, jelikož do období roku 2007 žádná taková centra v České republice neexistovala. V posledních letech rostou státní výdaje na vědu a výzkum, v roce 2013 činily 77,9 mld. Kč, v roce 2014 to bylo 85,1 mld. Kč. Přesto je Česká republika s 2 % HDP pod průměrem EU a k dosažení cíle do roku 2020 jí chybí 1 procento. Alarmující je i fakt, že velký podíl na těchto výdajích mají evropské fondy, zatímco výdaje v podnikovém prostředí klesají. Oblast vzdělávání bude v budoucnu plnit stále důležitější roli a rozhodovat, jak se bude společnost jako celku dařit. V podmínkách globalizované ekonomiky bude vyvíjen tlak na vyšší dovednosti, znalosti a flexibilitu jedince. Proto bude nutností koncepce celoživotního vzdělávání, investice do lidského kapitálu, modernizace základního vzdělání a správné zacílení při středoškolském vzdělávání. Nedostatek správně kvalifikovaných pracovníků je zřejmý už v současnosti, kdy některé podniky musí odmítat zakázky z důvodu nedostatečné kapacity lidských zdrojů. Daleko větším problémem může být i fakt, že někteří investoři zvažují odchod do jiných zemí, které nedostatkem kvalifikovaných pracovníků netrpí tak, jako Česká republika (komora.cz, 2016). V období 2007-2013 tak bylo podpořeno víc jak 1,3 mil. žáků základních škol, více než 3,5 tisíce základních škol získalo podporu. Byla zkvalitněna výuka a zlepšilo se vybavení středních škol. Snahou byla i motivace ke studiu technických a přírodovědných oborů, ve kterých má ČR dlouhodobě malý počet absolventů a na trhu práce je značný převis poptávky nad nabídkou.

Ke stagnaci vývoje dochází u životního prostředí. Od roku 1989, kdy docházelo k rychlému zlepšování podmínek, se v posledních letech tempo zcela zastavilo, ne-li zvrátilo. Nejhorší situace přetrvává s kvalitou ovzduší. Ve zhoršených podmínkách žije skoro polovina obyvatel. Zcela neuspokojivým byl závazek snížení emisí CO₂, u kterého došlo pouze k zhruba 13 % splnění. I původní hodnota, kterou bylo 250 000 tun CO₂, je pouze 0,2 % z celkových emisí, které se ročně vypustí v ČR. V absolutních číslech to je 96 mil. tun ročně. Další aktivity realizované za podpory evropských prostředků byly projekty na revitalizaci ploch, výstavby

kanalizačních sítí a čističek vod, likvidace ekologických zátěží a protipovodňová opatření. Dosažené hodnoty jsou pouze dílčími úspěchy, proto bude nutné prosazování aktivní politiky v této oblasti i v budoucnu.

Nezaměstnanost je v současné době jedna z nejnižších v Evropské unii. V březnu 2016 dosahovala míra nezaměstnanosti 6,1 %, při počtu 443 000 nezaměstnaných uchazečů (kurzy.cz, 2016). Za podpory Evropského sociálního fondu bylo vytvořeno přes 81 tisíc pracovních míst, převážně z OP Lidské zdroje a zaměstnanost a to 53,1 tisíc míst. Problémem zůstávají vysoké rozdíly v nezaměstnanosti v různých regionech. Zatímco se situace zlepšuje v tradičních oblastech jako je Praha, Středočeský nebo Jihomoravský kraj, v příhraničních a hospodářsky zaostalých regionech se situace naopak zhoršuje. Fondy tak přispívají k tomu, aby situace v postižených regionech nebyla ještě horší. Prevencí proti zvyšování nezaměstnanosti jsou investice do lidských zdrojů formou kvalifikací, rozšiřování odborných znalostí, průběžném proškolení nebo zavádění moderních systémů řízení lidských zdrojů v organizacích.

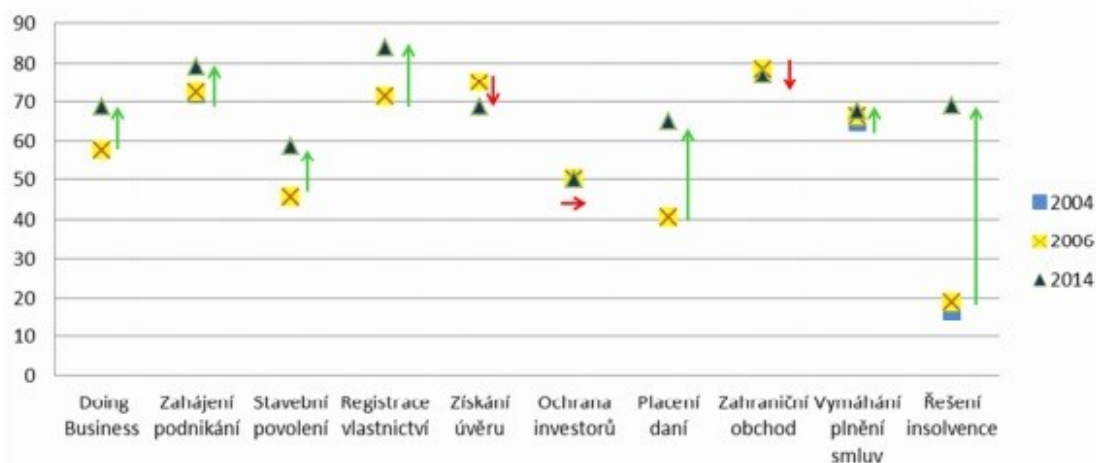
Důležitou oblastí je veřejná správa, jejíž úroveň se žebříčku EU řadila až na 20. místo v EU. Důvodem byla špatná transparentnost vládní politiky, špatné využívání veřejných zdrojů, korupce, nízká efektivita a slabá vymahatelnost práva. Ve všech srovnáních je české institucionální prostředí hodnoceno jako nejslabší stránka České republiky. Na zlepšení této situace se zaměřoval cíl „*Otevřená, flexibilní a soudržná společnost*“, v prioritách „*Rozvoj informační společnosti*“ a „*Smart Administration*“. Z Integrovaného OP byly čerpány prostředky k modernizaci a zavedení informačních technologií ve veřejné správě a zkvalitnění a profesionalizaci lidských zdrojů. Tímto mělo dojít k zefektivnění veřejné správy a služeb a tím i zkvalitnění života občanů. Mezi nejviditelnější výsledky patří projekt Czech POINT. Značným přínosem je usnadnění komunikace mezi občanem nebo podnikatelským subjektem a státem pomocí kontaktních míst, které jsou umístěny na všech obecních úřadech ČR. Informační technologie, proces elektronizace a sdílení dat tak významně zefektivnil práci úřadů, urychlil komunikaci mezi jednotlivými orgány, fyzickými nebo právníckými osobami a nepřímo tak podpořil podnikatelské prostředí v České republice (strukturalni-fondy.cz).

3.6 Proměna podnikatelského prostředí od vstupu do EU

Česká republika obsadila v hodnocení podnikatelského prostředí Doing Business v roce 2015 36. místo. Před námi se umístilo i Slovensko nebo Polsko, země, se kterými jsme společně přistupovali do EU v roce 2004. Pozitivní je skutečnost, že ve většině oblastí došlo od vstupu

do EU ke zlepšení, i třeba jen k nepatrnému. Výjimkou je však poslední rok, ve kterém došlo ke zhoršení prakticky ve všech oblastech, kromě daní, ve které jsme se zlepšili o jednu příčku, nicméně jsme v této oblasti na 123. místě, podobně jako jsou Sýrie, Irán nebo Mosambik. Prostoru ke zlepšení je mnoho. Následující graf ukazuje, jak se posunuly jednotlivé oblasti k nejlepšímu výsledku indikátoru.

Graf 3.6: Vývoj české ekonomiky v indexu Doing Business

Pozn.: Nejlepší výsledek = 100, zelená šipka znamená mezi roky 2004, resp. 2006 a 2014 posun směrem k nejlepšímu výsledku, tedy zlepšení, červená šipka znamená posun směrem od nejlepšího výsledku, tedy zhoršení, případně stagnaci (v případě vodorovné šipky).

Zdroj: www.doingbusiness.org, EEIP

Jedním z hlavních problémů v podnikatelském prostředí je bezesporu administrativní náročnost. V roce 2009 zabrala administrativní činnost dobu, která průměrně činila 39 dní v roce. I tato doba se ale v posledních letech snižuje, neplatí to u získávání úvěrů, které byly značně ovlivněny ekonomickou krizí. Zlepšení způsobilo zejména zavádění informačních technologií ve veřejné správě za podpory IOP a možnost zřízení datových schránek, které šetřily nejen čas, ale i peníze (doingbusiness.org, 2016).

3.7 Omezení způsobená přistoupením do Evropské unie

Vstupem do poměrně značně integrovaného celku došlo ke změnám a omezením, s nimiž bylo nutno počítat. Těmto skutečnostem někteří odpůrci evropské integrace přikládají větší váhu, než ve skutečnosti je a považují je za nevýhody členství. Jedním z největších a nejpodstatnějších je omezení státní suverenity České republiky.

Úspěch evropské integrace a prosazování společné evropské hospodářské politiky je podmíněn ochotou členských států vzdát se části jejich národní suverenity ve prospěch sdílené, společné

evropské suverenity. V ostatních oblastech jako je zahraniční, bezpečnostní a vnitřní politika nadále platí princip jednomyslnosti a každý členský stát má právo veta. V praxi omezení státní suverenity představuje přijetí komunitárního práva – *acquis communautaire*, které je nadřazeno českému právu. Nařízení Rady ministrů a Evropské komise jsou v členských státech aplikovány, aniž by o nich rozhodovaly státní orgány či soudy. Směrnice jsou převáděny do národní legislativy tak, aby nedošlo ke změně jejich podstaty. Přistoupením se ČR zavázala plnit rozhodnutí Rady přijatá kvalifikovanou většinou i přesto, že s nimi nesouhlasí. Dále závazek dodržování přísných pravidel s nakládáním a hospodařením finančních prostředků, které využívají české subjekty ze zdrojů Unie. Jedná se o kontroly evropských orgánů, zda dochází k využívání peněz k těm aktivitám, ke kterým byly určeny.

Po vstupu se řadila Česká republika pochopitelně mezi ty méně vyspělé státy Unie. Patřila tak do druhé skupiny, která se zatím nezapojovala, díky stádiu nepřipravenosti, do Hospodářské a měnové unie a Schengenského prostoru. Neznamenalo to ale, že se na ní pohlíželo jako na druhořadého člena Unie. Vstupem bylo omezeno i provádění těch politik, které se řadily mezi společné. U obchodní politiky se jedná o dodržování společného celního sazebníku, preferenčních obchodních dohod nebo ochranných opatření Unie. Zrušeny musely být i bilaterální dohody mezi Českou republikou a třetími zeměmi. Zemědělství je značně regulovaná oblast v Unii, a proto se v plném rozsahu uplatňuje i společná zemědělská politika. S dodržováním společného celního sazebníku souvisí i ztráta příjmů do státní pokladny, vybraných z dovozních nebo vývozních cel. Nově jsou tři čtvrtiny těchto příjmů odváděny do společného rozpočtu EU.

Obavy z růstu cen potravin se z krátkodobého hlediska nepotvrdily. Ke zdražení došlo jen u produktů, které musely kvůli částečné harmonizaci daně z přidané hodnoty přesunout ze snížené 5 % sazby do normální sazby s 19 % DPH. Kromě toho, úroveň cen v jednotlivých zemích EU souvisí s růstem výkonnosti jejich hospodářství (naseevropa.cz).

4 Srovnání přínosů z členství v EU a efektů z nepřistoupení do Evropské unie

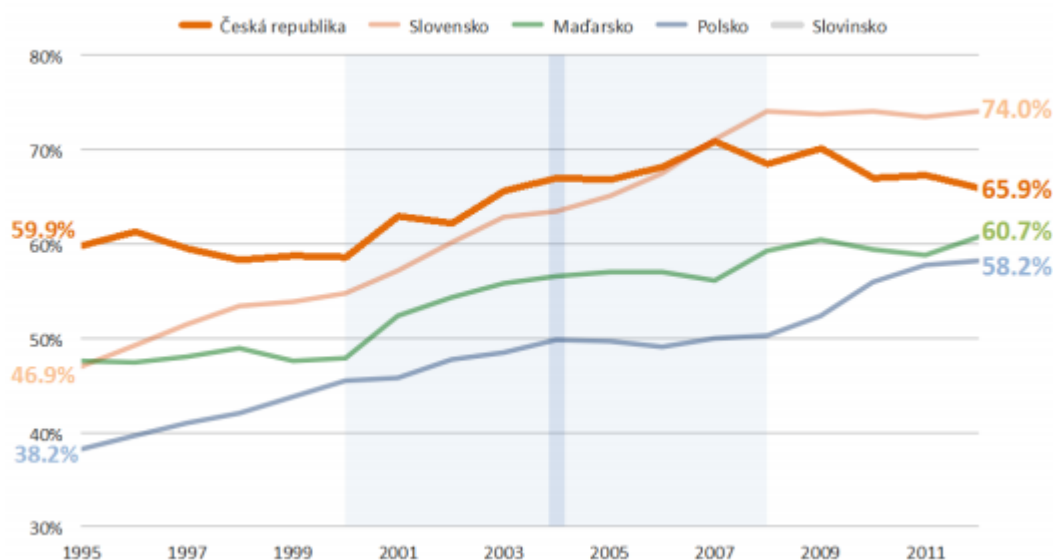
4.1 Přínosy členství a využití jeho potenciálu

Hospodářská konvergence méně rozvinutých členských zemí k průměru EU je základním předpokladem pro úspěšné fungování Unie. Panuje hypotéza, že každá jednotlivá země má potenciál dosáhnout lepší úrovně, než je 85 % průměru EU.

Jedním z měřitelných faktorů je produktivita práce. Ta je brána jako hrubý domácí produkt na osobu a odpracovanou hodinu. V České republice však zaznamenala produktivita práce jen slabý vývoj na rozdíl od Slovenska.

Od roku 1995, kdy byly podepsány přístupové smlouvy, zaznamenal růst pouhých 6 procentních bodů, zatímco na Slovensku konvergovala produktivita práce k průměru EU o 27 procentních bodů, jak můžeme vidět na následujícím grafu. Českou republiku předešlo Slovensko v roce 2007 (vlada.cz, 2014).

Graf 4.1: Vývoj produktivity práce ve vybraných zemích

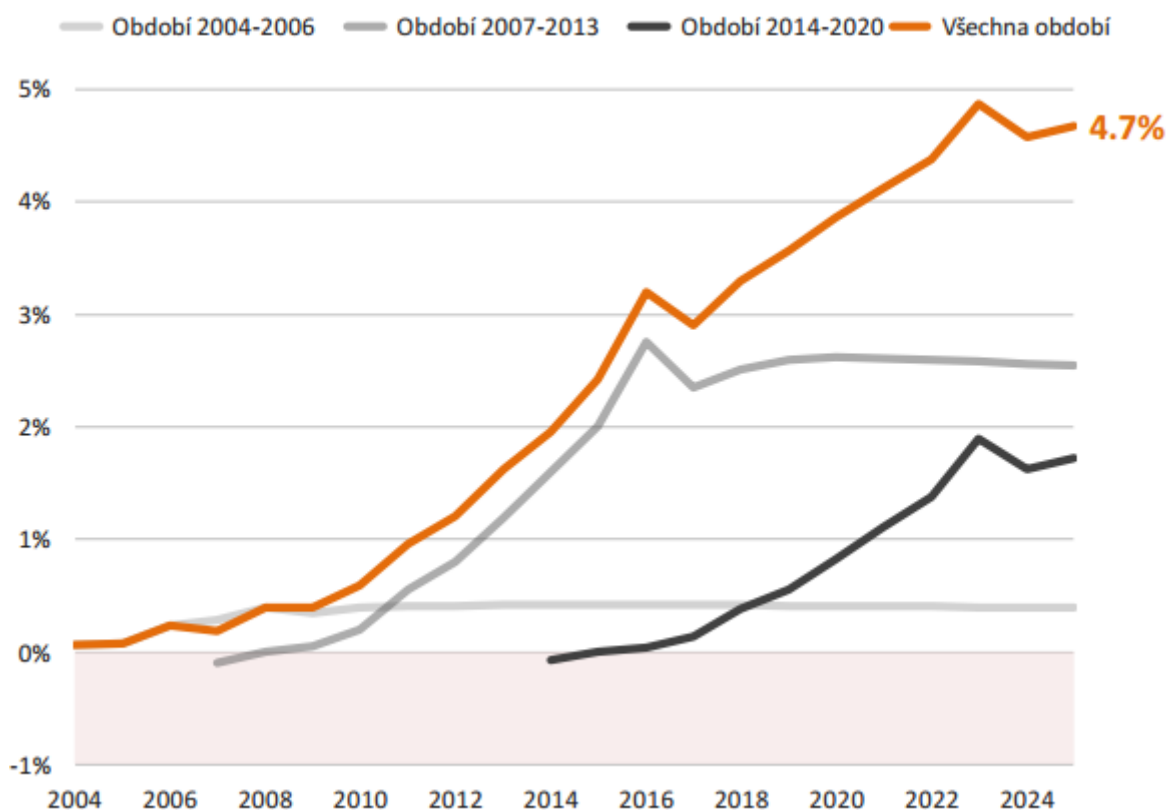

zdroj: vlada.cz

Pokud by potenciálu konvergence využila Česká republika podobně jako Slovensko nebo Polsko, odhaduje se, že by to znamenalo dodatečný kumulativní příjem do rozpočtu od roku 2004 až 1,4 biliónu korun.

Kohezní politika a její realizované projekty působí na výkon ekonomiky v krátkodobém i dlouhodobém období. Zejména v krátkodobém horizontu působí realizace projektu jako dodatečná poptávková síla a v dlouhodobém měřítku přidává ekonomice výkon vnitřní hodnota projektu. Programové období 2004-2006 působilo podle modelu Quest I v krátkodobém období meziročním přírůstkem 0,8 – 1,1 % k hodnotě HDP. Z dlouhodobého pohledu, projekty realizované v tomto období přispívají příspěvkem přibližně 0,4-0,5 % HDP. V programovém období 2007-2013 se podle modelu Quest III odhaduje kumulativní meziroční dopad na růst HDP ve výši zhruba 6 % a z dlouhodobého pohledu pak zvýšení výkonu HDP o 2,5-2,7 % HDP. Do roku 2020 by tak mohla kohezní politika přispět ke kumulativnímu zisku ve výši 19 % HDP a dlouhodobě by byl výkon ekonomiky vyšší o 4,7 % HDP, jak ukazuje následující graf.

Graf 4.2 : Přínosy kohezní politiky v programových obdobích na HDP České republiky

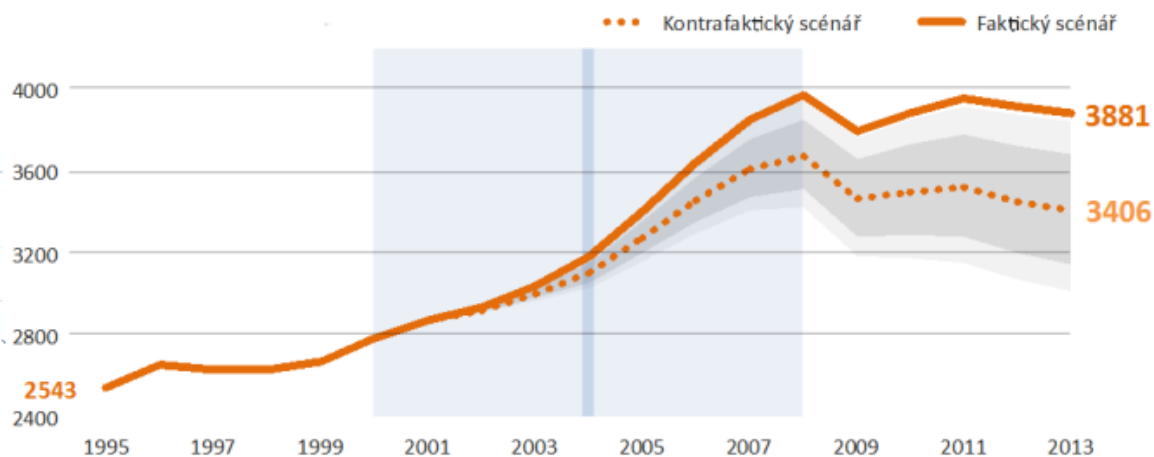

zdroj: vlada.cz

Princip koncentrace, který je uplatňovaný v současném období 2014-2020 na pár vybraných priorit, povede k ještě intenzivnějším dopadům na dlouhodobý růst HDP, než se předpokládalo.

I když přínosy kohezní politiky k růstu HDP po krátkodobém období odeznějí, tak dodatečný růst, způsobený v období kolem vstupu do EU, se stane součástí výkonu české ekonomiky a bude dlouhodobě přispívat k vyššímu HDP a životní úrovni obyvatel České republiky. Následující graf zobrazuje vývoj skutečného českého hrubého domácího produktu a potenciální vývoj, v případě nepřistoupení do Evropské unie. Výpočet je vyjádřen na základě konvergenčního modelu za použití konzervativního scénáře, tedy že Česká republika využila zhruba třetinu svého celkového růstového potenciálu oproti ostatním zemím. Prostor mezi křivkami s použitím odchylek určitosti vyjadřuje celkový kumulovaný přínos české ekonomice zhruba 3,1 bilionu korun, tedy tolik, co vyprodukovala česká ekonomika v roce 2004. V případě, že by Česká republika využila svůj růstový potenciál z jedné poloviny, odhaduje se celkový přínos na 5,4 bilionu korun (vláda.cz, 2014).

Graf 4.3: Vývoj reálného českého HDP při faktickém a kontrafaktickém scénáři (v mld. Kč)

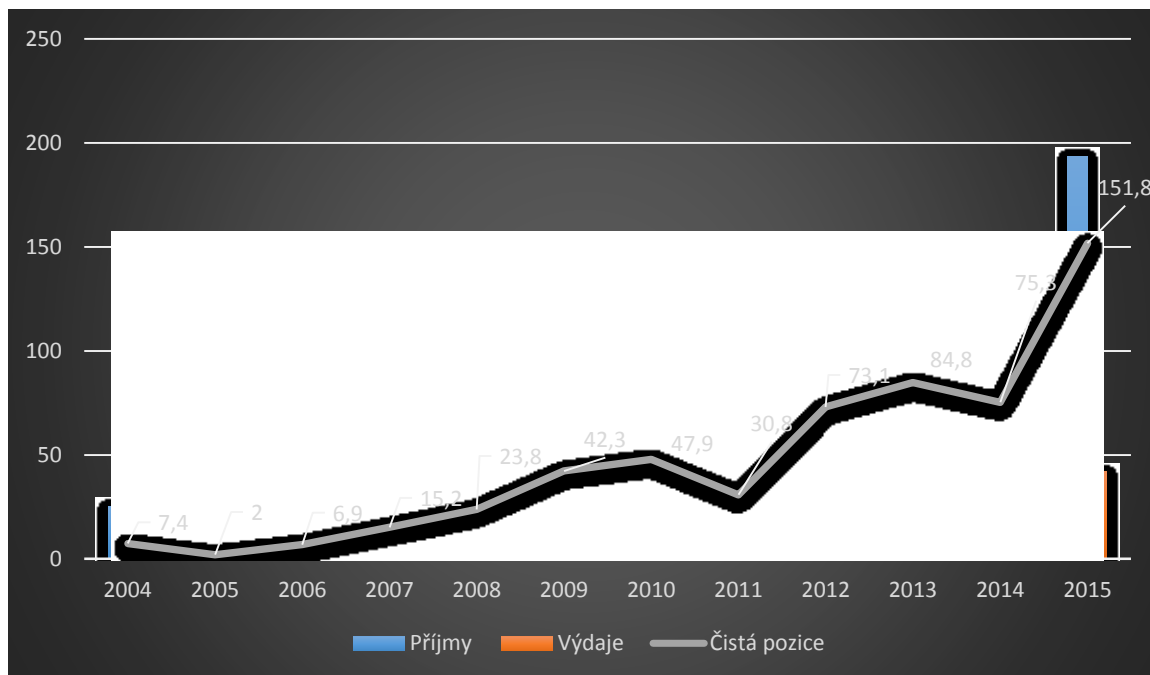
zdroj: vlada.cz

4.1.1 Finanční efekt pro Českou republiku za období 2004-2015

V roce 2015 obdržela Česká republika rekordní sumu příjmů z rozpočtu EU a to v celkové výši 193,7 mld. Kč. V roce 2014 činily příjmy z rozpočtu ve výši 119,8 mld. Kč a rok předtím 126,4 mld. Kč. Patrný skokový nárůst příjmů zapříčinilo urychlené dočerpání prostředků ze

strukturální fondů a Fondu soudržnosti v období 2007-2013, které byly ve výši 157,4 mld. Kč. Příjmy ze Společné zemědělské politiky činily 31 mld. Kč. A protože odvody do rozpočtu EU byly za rok 2015 na podobné úrovni jako v letech předchozích, konkrétně 41,9 mld. Kč, zaznamenala Česká republika za rok 2015 rekordní čistou pozici, která činila 151,8 mld. Kč.

Graf 4.4: Vývoj čisté pozice České republiky v letech 2004-2015

zdroj: Ministerstvo financí ČR

Celkem od svého vstupu Česká republika odvedla do evropského rozpočtu 429,2 mld. Kč a získala 990,4 mld. Kč. Saldo čisté pozice na konci roku 2015 tak souhrnně dosáhlo 561,2 mld. Kč (mfcr.cz, 2016).

4.2 Dopady z nepřistoupení do Evropské unie

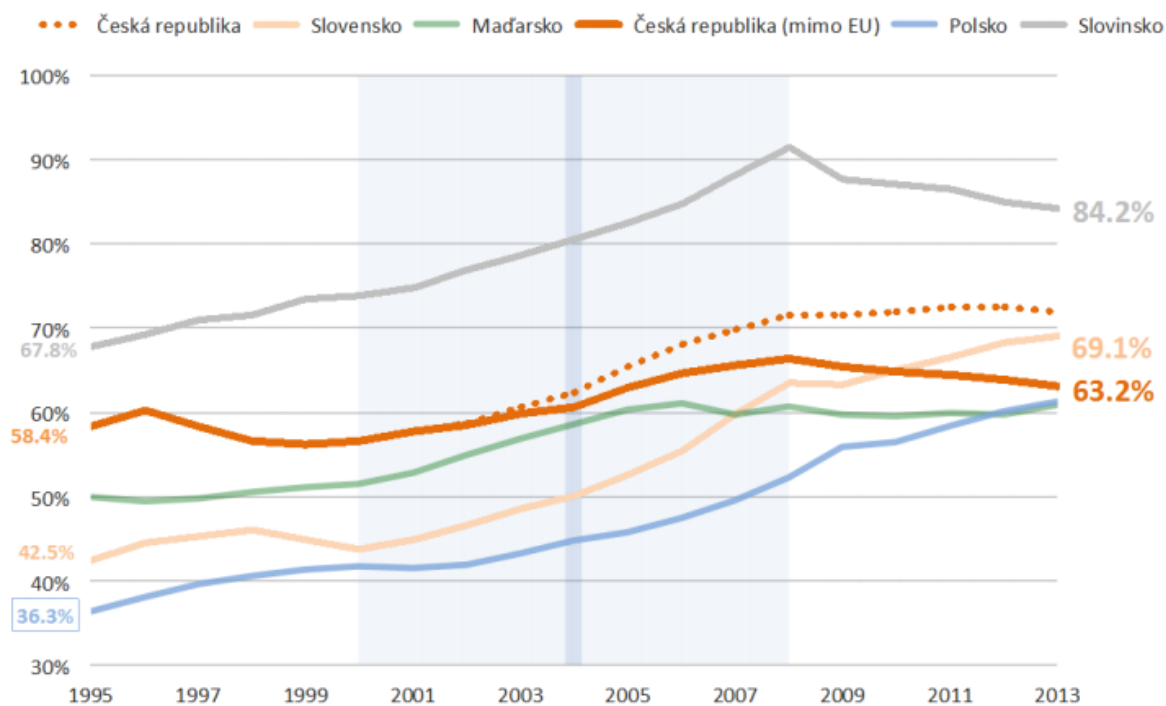
V případě nepřistoupení České republiky do Evropské unie by neplatila většina přímých důsledků, které jsme získali jeho přistoupením. Obecně by ČR stála mimo veškeré integrační proudy a působila by společně se Švýcarskem jako izolovaný ostrov uprostřed Evropy. Pozice Švýcarska však není ani trochu srovnatelná s tou naší, jelikož jak ekonomicky tak ani institucionálně nemáme Evropě moc co nabídnout. Odpůrce evropské integrace by tento fakt brali jako pozitivní. Nebyla by možnost čerpání prostředků kohezní a zemědělské politiky z unijního rozpočtu, který musíme chápat jako investiční zvláště po období, ve kterém nám nebylo umožněno projít transformací tak, jako ostatním západním zemím. Proces transformace

je vždy spojen s určitou stagnací, označovanou též jako krizí. Touto proměnou z průmyslově orientované ekonomiky na sektor služeb prošly západní země až v poválečném období právě proto, že samotná válka uměle vytvořila požadavky na průmyslovou výrobu a tak se transformace odložila až do 70. - 80. let, kdy se začaly objevovat náznaky nutnosti přechodu na novou strukturu ekonomiky. K té mohla česká ekonomika přistoupit se zpožděním přibližně dvaceti let. Bez podepsání asociačních dohod a dohod o spolupráci bychom nemohli čerpat ani předvstupní pomoc, která výrazně dopomohla a přispěla k relativně úspěšné transformaci české ekonomiky v 90. letech. Jednalo se jak o finanční, tak o nemateriální pomoc, která byla mnohdy významnější, než samotné finanční prostředky, které měly formu výhodných půjček nebo i nevratných grantů. Důležitou roli pro přestup na tržní hospodářství je nastavení právního řádu, kterým se budou účastníci řídit. Avšak management jednotlivých ministerstev a orgánů, který byl navyklý přes 40 let na centrálně plánované hospodářství, by nebyl schopen bez personální pomoci ze zahraničí, efektivního vytvoření právního rámce pro nový typ hospodářství. I přes celou řadu nedostatků bylo vytvořeno zdánlivě stabilní prostředí pro fungování trhu, který bude v horizontu několika let schopný nejen absorbovat ale i čelit konkurenceschopnosti západních ekonomik v rámci vnitřního trhu. Bez něho by domácí podnikatelské subjekty nemohly využívat přístupu na největší bezbariérový trh světa, kam v současnosti míří 80 % českého exportu. Bez účasti by bylo pravděpodobně využíváno řady ochranných opatření, které by dále prohlubovaly technologickou zaostalost tuzemských produktů a uměle udržovaly při životě nekonkurenceschopná odvětví a podniky na domácí scéně. Bez účasti na vnitřním trhu by pro zahraniční investory nebylo atraktivní investovat do výrobních kapacit na našem území a zvolili by raději jiné státy s volným přístupem na společný trh. Na druhou stranu by to zvýšilo možnosti, aby se vlastníky tuzemských závodů a výrobních podniků staly čeští podnikatelé a zisk se nerepatrioval do zemí původu současných majitelů. Nesnadné je však odhadovat, jak by se české podniky bez zahraničních investic, přílivu nových technologií, výrobních procesů, forem řízení organizací, dokázaly prosadit v tvrdé konkurenci ostatních zemí. Malá země jako Česká republika, která nedisponuje velkou domácí spotřebou a trhem, se musí orientovat exportně a do jisté míry je tedy závislá na trhy ostatních zemí.

Neúčastí na vnitřním trhu by byly ušetřeny náklady související se zaváděním opatření, která vyplývají z povinnosti přejímání norem evropské legislativy vnitřního trhu. Pokud by ale chtěli tuzemští producenti vyvážet svou produkci do zemí EU, museli by unilaterálně přijímat regulace EU a zavést stejná opatření, která zaručí, že jejich produkty budou splňovat evropské normy. Pokud by se této situaci chtěli čeští exportéři vyhnout, nezbývalo by nic jiného, než najít nová odbytiště v zemích mimo Evropskou unii.

V případě neúčasti na vnitřním trhu hovoří konzervativní odhady o roční ztrátě 100 mld. Kč a zvýšení počtu nezaměstnaných o 75 000 osob. O daleko horší situaci v době ekonomické krize už bylo psáno v kapitole o Jednotném vnitřním trhu. Následující graf ukazuje, jak by se snížila naše relativní úroveň HDP vůči zbytku EU, pokud bychom nepřistoupily do Evropské unie.

Graf 4.5: Vývoj reálného HDP České republiky vůči průměru EU 15 v případě nepřistoupení do EU

zdroj: vlada.cz

Od roku 1995 by se tak stabilizoval HDP ČR na úrovni 60 % HDP průměru EU 15 a Česká republika by se tak vyvíjela podobně, jako západní země, aniž by došlo ke konvergenci.

V případě nepřistoupení by se na druhou stranu nemusela Česká republika potýkat s nárůstem administrativy, byrokracií nebo řadou regulací v hospodářských odvětvích, kupříkladu v energetice. Ta je svázána celou řadou pravidel, díky nimž zcela přestávají platit pravidla trhu. Jejich plnění si navíc vyžaduje řadu finančních a lidských zdrojů, které by mohly být místo toho využity k jiným potřebám. Často uváděným negativem je nevýhoda v omezené státní suverenitě. Vyjednávací pozice Česka, která je posílena na celosvětovém poli, díky zastoupení Evropskou unií naopak ztrácí při vyjednávání na poli vnitro unijním. Jako středně malá země a s ní omezený vliv při hlasování často způsobuje, že musíme přijímat kompromisní normy, které

nám tak docela nevyhovují a způsobují dodatečné náklady na přizpůsobení se jim. I kohezní politika a s ní spojené strukturální fondy nejsou jen pozitivem. Stále větší počet subjektů se soustřeďuje na to, jak získat dotaci z fondů EU, před tím, aby se soustředili jak uspět na konkurenčním trhu. Dotace i částečně křiví tržní prostředí, pokud jeden ze srovnatelných subjektů v hospodářské soutěži dotaci získá a druhý ne (vlada.cz, 2014).

5 ZÁVĚR

Proces postupného sbližování s ES započal v 90. letech minulého století. Dohoda o přidružení mezi Českou republikou a EU byla podepsána v roce 1993 a odstartovala tak řadu procesů, které vedly až k přistoupení do Evropské unie v roce 2004. Mezitím procházela česká ekonomika transformační depresí, kterou procházely všechny země po rozpadu Sovětského svazu. Přejít od plánovaného hospodářství k tržnímu byl spojen s privatizací a nutností reformovat legislativní rámec a právní řád, který zajistí fungování demokratického státu se stabilním institucionálním prostředím. České republice byly poskytnuty finanční prostředky, které měly pomoci s restrukturalizací české ekonomiky v přechodu od těžkého průmyslu k sofistikovanější produkci, k ochraně životního prostředí, výstavbě infrastruktury, zlepšení fungování státního aparátu a veřejné správy. Podmínkou k dalšímu sbližování s EU a možnosti přistoupení byla nutnost implementace evropského práva do české legislativy a provádění dalších důležitých reforem. V souvislosti s tím byla poskytnuta České republice také pomoc, převážně nefinanční povahy formou twinningu a odborných konzultací s Evropskou komisí. Tato významná institucionální modernizace a zvýšení transparentnosti jsou často nedostatečně doceněny a hrají přitom zásadní roli v přibližování se západním standardům. V jejím důsledku začal v období vstupu do EU proudit do České republiky zahraniční kapitál formou přímých i portfoliových investic. S tím byl spojen i příliv nových moderních technologií, firemní kultury, zefektivnění práce, nových trendů v řízení organizací a dalších pozitivních prvků. Stinnou stránkou je v poslední době značný odliv zisků ze společností do mateřských zemí, tzv. repatriace zisků.

Po vstupu do EU začala Česká republika jako právoplatný člen využívat všech možností členství v podobě čerpání ze strukturálních fondů, zapojení do komunitárních programů, participace na volném pohybu osob mezi členskými státy, možnosti studia v zahraničí, a silnějšího zastoupení navenek. Největším přínosem je bezesporu bezbariérová účast na jednotném vnitřním trhu, díky kterému roste od roku 2004 kladné saldo českého zahraničního obchodu. Stále se prohlubující účast na vnitřním trhu přinesla od roku 2004 kumulativně odhadem 770 miliard korun a členství v EU přispívá zhruba 2 procentními body k růstu HDP. Rovněž účast na vnitřním trhu našla práci pro 75 000 osob. Saldo příspěvků do rozpočtu EU a příjmů z něj je za období 2004-2015 částka 561,2 mld. Kč. Celkově si tak podle konzervativních odhadů přišla Česká republika do roku 2013 díky členství v EU na 3,1 bilionu korun. Nicméně kvantifikace celkového přínosu z členství je složitá, protože nevidíme na druhý

břeh, avšak přínosy jsou nezpochybnitelné. Negativní důsledky z členství jako zvýšení byrokracie, omezení národní suverenity nebo přílišné zasahování do vnitřních záležitostí jednotlivých států, jak přiznal předseda Evropské komise Jean-Claude Juncker, jsou nesrovnatelně malou daní za to, co získáváme. Na narůstající euroskepsi podloženou malichernými a neopodstatněnými efekty, jak kdysi zmínil Václav Havel, by se měl vyhlásit týden bez Evropské unie. Obnovily by se hraniční kontroly, přestaly by platit čtyři základní ekonomické svobody, pracující a studenti v zahraničí by se museli vrátit na nějakou dobu domů, byla by zavedena různá cla, přestaly by platit normy a spotřebitelské standardy EU a člověk by si mohl zakoupit džusy s přidaným cukrem, neúsporné žárovky a vysavače nebo různě zakřivené okurky. V byrokratickém pološeru a bez politické a institucionální stability by zde nevznikla řada zahraničních projektů a bez evropských fondů by zmizela i řada věcí, které jsou běžně kolem nás.

Do budoucna by neměla Česká republika vystupovat na evropské scéně v roli skrblika, který chce jen brát a nerad něco vrací a pokud jde o jednotnost nebo solidaritu, tak pro evropské partnery působí povětšinou odmítavě a sebestředně. Bez dlouhodobé strategie, čeho chce Česká republika dosáhnout a kam by měla směřovat, bude chybět naší zemi větší dynamika v ekonomické konvergenci k západním zemím a od toho se odvíjející životní úroveň obyvatel. Také bychom měli o Evropské unii přestat smýšlet jako o „těch“, kteří nám něco nakazují a určují směr, jakým máme jít, ale pochopit, že my jsme její součástí a snažit se jí měnit k našemu prospěchu zevnitř pomocí vyjednávání a účastnit se koalic zemí se společnými zájmy. Příkladem je společný postoj zemí Visegrádské skupiny k migrační krizi. Otázkou tedy není, zda je pro nás členství v Evropské unii přínosem, ale jak naplno využít potenciálního přínosu členství.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ODBORNÉ KNIHY:

1. BALANÁY, Belén et al. *Odvrácená strana Evropské unie – Evropa v režii nadnárodních korporací*. 1. vyd. Bratislava: Paradigma, 2003. 311 s. ISBN 809-68-6032-1
2. BAUN, Michael a Dan MAREK. *Česká republika a Evropská unie*. 1. vyd. Praha: Barrister & Principal, 2010. 226 s. ISBN 978-80-87029-89-3
3. ČERNOCH, Pavel. *Cesta do EU: východní rozšíření Evropské unie a Česká republika v období 1990 – 2004*. 1. vyd. Praha: Linde, 2003. 159 s. ISBN 80-86131-40-8.
4. ÚŘAD VLÁDY ČR. *Ekonomické vyhodnocení členství České republiky v EU po deseti letech* [online]. Sekce pro Evropské záležitosti Úřadu vlády, 2014. 95 s. ISBN 978-80-7440-098-8. Dostupné na: http://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/analyzy-EU/SEZUV-2014-1_Ekonomicke_vyhodnoceni_clenstvi_Ceske_republiky_v_EU_po_deseti_let.pdf
5. ZAHRADNÍK, Petr. *Vstup do Evropské unie: přínosy a náklady konvergence*. 1 vyd. Praha : C.H. Beck, 2003.364 s. ISBN 80-7179-472-4

INTERNETOVÉ ZDROJE:

6. ČESKÁ AGENTURA NA PODPORU OBCHODU / CZECHTRADE. Makroekonomická analýza zahraničního obchodu ČR – rok 2004. [online]
7. BUSINESSINFO.CZ [15. 5. 2005] Dostupné z: http://www.businessinfo.cz/app/content/files/zpravodajstvi-pro-export/zahranicni_obchod_2004.pdf
8. DOING BUSINESS. Ease of Doing Business in Czech Republic [online]. Dostupné na: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/czech-republic/>
9. EURACTIV. Evropský fond regionálního rozvoje [online]. Dostupné na: <http://www.euractiv.cz/evropsky-fond-regionalniho-rozvo/>
10. EUR-LEX. Nový fond solidarity Evropské unie. [online] EUROPA. [11. 10. 2005] Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=URISERV:g24217a>

11. EUROSKOP. Předvstupní pomoc. [online] Dostupné na:
<https://www.euroskop.cz/168/sekce/predvstupni-pomoc/>
12. EUROSKOP. Volný pohyb kapitálu. [online] [27. 5. 2008] Dostupné na:
<https://www.euroskop.cz/154/162/clanek/kapitola-4-volny-pohyb-kapitalu/>
13. EUROSKOP. Zemědělství. [online] [24. 5. 2008] Dostupné na:
<https://www.euroskop.cz/154/165/clanek/kapitola-7-zemedelstvi/>
14. EUROSKOP. Daně. [online] [20. 5. 2008] Dostupné na:
<https://www.euroskop.cz/154/168/clanek/kapitola-10-dane/>
15. EUROSKOP. Energetika. [online] [7. 5. 2008] Dostupné na:
<https://www.euroskop.cz/154/172/clanek/kapitola-14-energetika/>
16. EUROSKOP. Životní prostředí. [online] [25. 4. 2008] Dostupné na:
<https://www.euroskop.cz/154/180/clanek/kapitola-22-zivotni-prostredi/>
17. EVROPSKÁ KOMISE. Twinning [online] Dostupné z:
http://ec.europa.eu/enlargement/archives/pdf/press_corner/publications/twinning_en.pdf
18. EVROPSKÁ UNIE. Rozpočet. [online] Dostupné na:
http://europa.eu/pol/pdf/flipbook/cs/budget_cs.pdf
19. EVROPSKÝ SOCIÁLNÍ FOND. Evropský sociální fond v ČR. [online] Dostupné na:
<http://www.esfcr.cz/evropsky-socialni-fond-v-cr>
20. EVROPSKÁ UNIE. Jeden trh bez hranic. [online] EUROPA. Dostupné na:
http://europa.eu/pol/singl/index_cs.htm
21. EVROPSKÁ KOMISE. Česká republika v EU [online] Dostupné z:
http://ec.europa.eu/ceskarepublika/cr_eu/index_cs.htm#vzajemnych
22. FOND SOUDRŽNOTI. O fondu soudržnosti. [online] Dostupné z:
<http://www.fondsoudrznosti.cz/ofondu/>
23. HOSPODÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY. *Aktuální zpravodajství* [online]. KOMORA. [27. 4. 2016] Dostupné na: <http://www.komora.cz/aktualni-zpravodajstvi/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2016/bartonova-palkova-firmy-celi-nedostatku-pracovnich-sil-musi-odmitat-zakazky-jine-zvazuji-odchod-z-cr.aspx>
24. KURZY. Nezaměstnanost v ČR [online]. Dostupné na:
<http://www.kurzy.cz/makroekonomika/nezamestnanost/>
25. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. Operační program „Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství“ v kostce [online]. Ministerstvo zemědělství ČR, 2006. ISBN 80-7084-478-7. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/37936/OP_kostka_web.pdf

26. MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. Čistá pozice České republiky vůči rozpočtu EU za rok 2015 [online]. MFCR [9. 2. 2016] Dostupné na: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2016/cista-pozice-ceske-republiky-vuci-rozpoc-23947>
27. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. Strukturální fondy: *Výsledky intervencí ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti*[online]. MMR [2014] Dostupné z: http://www.strukturalni-fondy.cz/getmedia/e519cda8-7280-40b8-b5d1451a82f555ff/Vysledky-intervenci_verze_s_ISBN.pdf?width=0&height=0
28. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. Evropské strukturální a investiční fondy. [online] Dostupné na: <http://www.dotaceeu.cz/cs/Fondy-EU/Programove-obdobi-2007-2013>
29. NAŠE EVROPA. Co přináší členství v Evropské unii České republice [online] Dostupné na: [http://www.naseevropa.cz/portal/port_data.nsf/927b725e08d36a78c1256ea50030ae62/f11ee51f944a16c3c125710f002862b4/\\$FILE/web_k3.pdf](http://www.naseevropa.cz/portal/port_data.nsf/927b725e08d36a78c1256ea50030ae62/f11ee51f944a16c3c125710f002862b4/$FILE/web_k3.pdf)
30. PENÍZE. Iniciativy Společenství. [online] [13. 4. 2004] Dostupné z: <http://www.penize.cz/svetova-ekonomika/16569-iniciativy-spolecenstvi>
31. POLICEJNÍ AKADEMIE ČR V PRAZE, Aproximace práva České republiky s právem evropským. [online] POLAC [2005] Dostupné z: <http://www.polac.cz/eu/aproxim.html#1>
32. STRUKTURÁLNÍ FONDY. BULLETIN. Strukturální fondy v ČR 2004 – 2006. [online] MMR. Dostupné z: http://www.strukturalni-fondy.cz/getmedia/4bb4551d-d5f8-4737-a134-8ba94c7dc55a/bulletin_CZ_email
33. ZEMĚDĚLEC. Rozjíždí se další projekt pro usnadnění našeho vstupu do EU. [online] [31. 8. 2001] Dostupné z: <http://zemedelec.cz/rozjizdi-se-dalsi-projekt-pro-usnadneni-naseho-vstupu-do-eu/>

SEZNAM ZKRATEK

ČR	Česká republika
ČSSR	Československá socialistická republika
ČSFR	Československá federativní republika
EHS	Evropské hospodářské společenství
ESUO	Evropské společenství uhlí a oceli
ES	Evropské společenství
ESF	Evropský sociální fond
ERDF	Evropský fond pro regionální rozvoj
EU	Evropská unie
FS	Fond soudržnosti
GATT	Všeobecná dohoda o clech a obchodu
HDP	Hrubý domácí produkt
HNP	Hrubý národní produkt
IOP	Integrovaný operační program
NUTS	Nomenklatura územních statistických jednotek
OP	Operační program
ROP	Regionální operační program
TEN	Transevropská dopravní síť

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byl seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst.
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 6.5.2016

.....
Jiří Holas

SEZNAM GRAFŮ

Graf 2.1 Čistá pozice ČR bez kompenzačních plateb (mld. Kč).....	25
Graf 3.1: Vývoj zahraničního obchodu v období 1993 - 2007 (v mil. Kč)	32
Graf 3.2: Hrubý domácí produkt a transfery výnosů v miliardách korun.....	35
Graf 3.3: Alokované prostředky v letech 2000 - 2006 (v mil. EUR).....	38
Graf 3.4: Alokace prostředků pro Operační programy v letech 2004 - 2006 (v mld. Kč)	40
Graf 3.5: Alokace finančních prostředků pro jednotlivé OP (v mld. Kč).....	43
Graf 3.6: Vývoj české ekonomiky v indexu Doing Business.....	46
Graf 4.1: Vývoj produktivity práce ve vybraných zemích.....	48
Graf 4.2: Přínosy kohezní politiky v programových obdobích na HDP České republiky.	49
Graf 4.3: Vývoj reálného českého HDP při faktickém a kontrafaktickém scénáři (v mld. Kč)	50
Graf 4.4: Vývoj čisté pozice České republiky v letech 2004 – 2015.....	51
Graf 4.5: Vývoj reálného HDP České republiky vůči průměru EU 15 v případě nepřistoupení do EU.....	53

SEZNAM TABULEK

Tabulka 3.1: : Teritoriální struktura českého vývozu podle skupin zemí v %	33

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Seznam Operačních programů v období 2007 – 2013	

PŘÍLOHA č. 1

SEZNAM OPERAČNÍCH PROGRAMŮ V OBDOBÍ 2007-2013

- ROP Severozápad
- ROP Moravskoslezsko
- ROP Jihovýchod
- ROP Severovýchod
- ROP Střední Morava
- ROP Jihozápad
- ROP Střední Čechy
- OP Doprava
- OP Životní prostředí
- OP Podnikání a inovace
- OP Výzkum a vývoj pro inovace
- OP Lidské zdroje a zaměstnanost
- OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost
- Integrovaný operační program
- OP Technická pomoc
- OP Praha Konkurenceschopnost
- OP Praha Adaptabilita
- OP Přeshraniční spolupráce ČR - Bavorsko
- OP Přeshraniční spolupráce ČR - Polsko
- OP Přeshraniční spolupráce ČR - Rakousko
- OP Přeshraniční spolupráce ČR - Sasko
- OP Přeshraniční spolupráce ČR – Slovensko
- OP Mezuregionální spolupráce
- OP Nadnárodní spolupráce

